

IMPULSSEJA Syyskuu 2021

OTETAAN ELÄINTEN OIKEUDET VAKAVASTI

PAULI RAUTAINEN

ANITA HELLMAN

VEERA KOPONEN

LEEVI KARISALMI

SUOMEN ELÄINOIKEUSJURISTIT RY

OTETAAN ELÄINTEN OIKEUDET VAKAVASTI

PAULI RAUTIAINEN

ANITA HELLMAN

VEERA KOPONEN

LEEVI KARISALMI

SUOMEN ELÄINOIKEUSJURISTIT RY

Turkistarhauksen tulevaisuudesta on keskusteltu viime vuosina paljon. Useat Euroopan maat ovat kieltämässä tai jo kieltäneet turkistarhauksen, ja SDP:n vuoden 2020 puoluekokous asettui turkistarhauskiellon kannalle.

Turkistarhauskiellon yhteydessä nostetaan usein esiin työllisyys ja tarhaajien asema. Mikäli turkistarhaus kielletään, tarhaajien työllistämistä ja kouluttamista tulee tukea. Nämä ratkaisut viitoittaisivat tietä myös muiden ekologisesti ja eettisesti kestävämmien elinkeinojen sosiaalisesti kestävään alasajoon.

Valmisteilla olevasta eläinsuojelulaista on tulossa jo valmistuessaan riittämätön ja vanhentunut. Seuraavaksi lainsäädäntötyössä tulisi tarttua eläinten perusoikeuksien määrittelyyn.

SISÄLLYS

Esipuhe PAULI RAUTIAINEN 3

**SDP:n huomioitava eläinten oikeudet paremmin -
tulevaisuuslinja edellyttää tekoja** ANITA HELLMAN 5

**Paluu tulevaisuuteen:
Suomi ja sivistynyt eläinsuojelulainsäädäntö**
VEERA KOPONEN 10

Eläinten perusoikeudet ihmisten oikeuksien rinnalle
SUOMEN ELÄINOIKEUSJURISTIT RY 15

**Aktivisteilta poliitikoille:
Turkistarhaus puolueiden ohjelmissa 1990–2020**
LEEVI KARISALMI 21

JULKAISU ON OSA Kalevi Sorsa -säätiön Ihmisen toiminnan vaikutukset maapallolle -hanketta (2019–2023). Hanke tarkastelee ekologisen kriisin syitä ja yhteiskunnallisia seurauksia sekä pyrkii löytämään oikeudenmukaisia ratkaisuja yhteiskuntien saattamiseksi kestäväälle uralle.

© Kirjoittaja ja Kalevi Sorsa -säätiö 2021.

Kalevi Sorsa -säätiö on sosiaalidemokraattinen ajatushautomo, joka ylläpitää yhteiskunnallista, tasa-arvoa ja demokratiaa edistävää keskustelua.

ESIPUHE: SOSIALIDEMOKRAATTISEN ELÄINOIKEUS- POLITIIKAN SUUNTA A ETSIMÄSSÄ

PAULI RAUTIAINEN

IHMISET ELÄVÄT MAAPALLOLLA yhdessä eläinten kanssa. Olemme monin tavoin riippuvaisia eläimistä ja hyvinvointimme on sidoksissa eläinten hyvinvointiin. Silti länsimaisten yhteiskuntien elämäntapa perustuu eläinten hyväksikäyttöön tavalla, joka yhä laajemmin mielletään ekologisesti ja eettisesti kestäättömäksi.

Kalevi Sorsa -säätiön toiminnan strategisia painopistealueita ovat tällä hetkellä eriarvoisuuden vähentäminen ja ihmisen toiminnan vaikutukset maapallolla. Tässä julkaisussa näitä teemoja lähestytään eläinpolitiikan ja erityisesti eläinten oikeuksia koskevan keskustelun kautta. Julkaisussa kuvataan eläinten asemaa koskevan keskustelun muuttumista. Se kytkeytyy monin tavoin pohdintaan siitä, millainen eläinpolitiikka on eettisesti ja ekologisesti oikeudenmukaista.

Oikeudenmukaisuuskysymykset ovat olleet aina sosialidemokraattisten arvojen ja sosialidemokraattisen politiikan ytimessä. Sosialidemokraattisella liikkeellä on mahdollisuus ottaa paikka eläinoikeuksien edelläkävijänä ja hahmottaa eläinten ja ihmisten kestäväen yhteiselön merkitys ihmisten hyvinvoinnille ja maapallon ekologiselle kestävyydelle.

SDP Helsingin puheenjohtaja, SDP:n puoluevaltuuston jäsen **Anita Hellman** toteaa tähän julkaisuun sisältyvässä kirjoituksessaan, että sosialidemokraattien tulisi asettaa rohkeat tavoitteet ja muodostaa selkeä linja eläinsuojelukysymyksissä. SDP:n viimeisimmät puoluekokoukset ovat tehneet merkittäviä avauksia eläinpolitiikassa. Hellmanin esitys siitä, että sosialidemokraattisen eläinpolitiikan kehittämistä jatketaisiin perustamalla puolueeseen eläinpoliittinen työryhmä, on mitä kannatettavin.

Socialidemokraattisessa keskustelussa tunnustetaan, että eläinten aseman ja eläinoikeuskeskustelun muuntuminen on sidoksissa laajempiin yhteiskunnallisiin muutosprosesseihin kuten kaupungistumiseen, maahanmuuttoon, väestön ikääntymiseen, yksinasuvien määrän kasvuun, globalisaatioon, kansainvälisen kauppapolitiikan sekä EU:n maatalouspolitiikan ja ilmastopolitiikan muutoksiin. Vallitsevan pandemian oloissa ei voida sivuuttaa sitä, että covid-19-tautia aiheuttava koronavirus on alun perin zoonoosi eli eläimistä lähtöisin, kuten valtaosa viruksistamme.

Eläintuotanto on valtavan rakennemuutoksen kourissa. On arvioitu, että vuonna 2030 maatilojen määrä Suomessa olisi puolet siitä mitä se oli vuonna 2010, vaikka eläintuotannon määrä pysyisi samana. Kotieläintiloja on nykyisellään noin kolmannes maataloista, ja niiden osuuden arvioidaan vähenevän noin 10 prosenttiin. Tilakoon kasvun seurauksena keskeiseksi eläinpoliittiseksi kysymykseksi nousee, miten tuotantoeläinten hyvinvointi voidaan turvata.

Eläinten hyvinvointia koskeva keskustelu ei liity vain tuotantoeläimiin. Lemmikkieläinten määrä, lemmikkeihin liittyvä harrastus- ja liiketoiminta sekä esimerkiksi eläinten terapiakäyttö lisääntyvät. Yhteiskunnan rakennemuutoksen myötä työeläinkysymykset ovat myös muuttaneet muotoaan. Hevosia tavataan vain harvoin metsätoissa, mutta sen sijaan yhä useammalla ihmisellä on kumppaninaan esimerkiksi avustaja- tai diabeteskoira. Eläinharrastajien odotukset nousevat, ja esi-

UUSI ELÄINSUOJELULAKI ON SÄÄDETTÄVÄ SIVISTYSTÄ JA TUNTEVIEN YKSILÖIDEN ARVOA VAALIEN.

merkiksi koiraharrastajat haluavat lisää ja parempia koirahalleja. Lääketieteen kehitys kärjittää kysymyksiä yhtäältä eläinten oikeudesta terveyspalveluihin ja toisaalta siitä, kuinka pitkälle vietyjä hoitoja lemmikkieläimille voi tehdä. Eläinten jalostus on myös nousemassa yhä suuremmaksi poliittiseksi kysymykseksi.

Helsingin yliopistossa eläinoikeudesta väitöskirjaa valmisteleva tutkija **Veera Koponen** tarkastelee tähän julkaisuun sisältyvässä kirjoituksessaan eläinsuojelulainsäädännön uudistamiseen liittyneitä kamppailuja. Hän kiteyttää, että uusi eläinsuojelulaki on säädettävä sivistystä ja tuntevien yksilöiden arvoa vaalien. Lainsäädäntötyö ei ole ollut helppoa. Vuonna 2012 aloitettu eläinsuojelulain uudistus-hanke on yhä kesken. Prosessin kivuliaisuudesta huolimatta laista uhkaa jo valmistu-essaan tulla vanhentunut. Vaikka eläinsuojelulain uudistusta tarvitaankin kipeästi ja nopeasti, se ei riitä. Katse on käännettävä eläinten oikeudellisen aseman pohdintaan.

2020-luvun keskeisin eläinoikeudellinen keskustelu liittyy eläinten asemaan perustuslaissamme. Perustuslain perusoikeusluettelo uudistettiin kylmän sodan päättymisen hetkinä, kun Berliinin muuri oli juuri murtunut ja Neuvostoliitto kävi kuolinkamppailuaan. Perusoikeuskomitea kirjoitti itsenäisyyden ajan alusta periytyneet perusoikeussäännökset uudestaan aivan 1990-luvun alussa, ja eduskunta hyväksyi ne vuosikymmenen puolivälissä.

Nyt kolme vuosikymmentä myöhemmin on tunnustettava, ettei perusoikeusjärjestelmämme tunnista enää riittävästi aikamme suuria politiikkakysymyksiä kuten ilmastonmuutosta. Tilanteessa, jossa portugalilaiset lapset ovat onnistuneesti haastaneet Suomen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen ilmastonmuutoksen heille aiheuttamista ihmisoikeusloukkauksista, on ilmeistä, että olemme jälleen uuden perusoikeusuudistuksen kynnyksellä. Eläinten oikeuksien kirjaamista perustuslakiin on syytä tarkastella samassa yhteydessä, kun uudistetaan perustuslain ympäristöperusoikeutta (20 §), sehän antaa perustuslaillisen kiintopisteen eläinten oikeusasemalle ylipäätään.

Eläinoikeusjuristit ry:n tähän julkaisuun sisältyvässä kirjoituksessa käsitellään järjestön tekemää konkreettista esitystä eläinten oikeuksien kirjaamisesta perustuslakiin. Sen toteuttaminen olisi radikaali muutos eläinoikeusajatteluumme. Esimerkiksi metsästys nähtäisiin luonnonvaraisten eläinten oikeuksien loukkauksena, jolloin nykyinen harrastuspohjainen metsästäminen kiellettäisiin eläinten perusoikeuksien vastaisena. Hyväksyttävään tarpeeseen metsästys sallittaisiin vain viranomaistoimintana.

Eläinoikeusjuristien puheenvuoro kehystää eläinoikeuspolitiikan kysymyksenasetteluja uudella tavalla ja saattaa kuulostaa radikaalilta, mutta eläinoikeuksia koskevan poliittisen keskustelun pitkässä kehityskaaressa se jatkaa johdonmukaisesti eläinten oikeuksien kehittämistä siihen suuntaan, johon olemme jo olleet etenemässä.

Leevi Karisalmi analysoi Kalevi Sorsa -säätiossä korkeakouluharjoittelijana toimissaan puolueiden eläinoikeuspolitiikan kehittymistä. Tähän julkaisuun sisältyvässä kirjoituksessaan hän tarkastelee turkistarhausta koskevien kantojen kehittymistä

1990-luvun alusta nykypäivään. Teema on sosialidemokraattisen eläinpolitiikan kannalta mitä ajankohtaisin, sillä SDP:n puoluekokous on asettunut kannattamaan turkistarhauksen kieltämistä Suomessa.

Karisalmen mukaan näyttää kuitenkin epätodennäköiseltä, että turkistarhauksesta luopumista ajavat puolueet voisivat lähitulevaisuudessa saavuttaa niin paljon kansanedustajapaikkoja, että ne pystyisivät keskenään muodostamaan enemmistöhallituksen ja saamaan turkistarhauskiellon läpi. Vaikka turkistarhausta vastustetaan puolueiden ohjelmissa aktiivisemmin kuin 30 vuotta sitten, sitä myös puolustetaan aktiivisemmin. Kun poliittinen tuki turkistarhauksen kieltämiselle on vajavainen eikä kysynnän loppumisenkaan ole vielä näköpiirissä, voi turkistarhauskielto Karisalmen analyysin mukaan olla paljon kauempana kuin eläinten oikeuksia ajavat toivovat.

Turkistarhauksen poliittinen ratkaisu lepää tällä hetkellä pitkälti kokoomuksen, keskustan ja perussuomalaisten varassa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö turkistarhauksesta luopumisen ja muiden sosialidemokraattisen eläinpolitiikan agendalle kuuluvien kysymysten eteen ole tärkeää tehdä edelleen töitä myös sosialidemokraattisessa liikkeessä.

Sosialidemokraattiselle politiikalle turkistarhauskysymys näyttäytyy myös mahdollisuutena pohtia työväenliikkeen ydinkysymyksiä. Sosialidemokraattiseen eläinpolitiikkaan kuuluu keskeisesti sen pohdinta, kuinka turkistarhauselinkeinon alasajo voidaan toteuttaa siten, että samalla turvataan tarhaajien ja muiden turkistarhauselinkeinoon kytkeytyvien työntekijöiden hyvinvointi.

Vastaukset viitoittavat tietä myös muiden ekologisesti ja eettisesti kestävämmien elinkeinojen, kuten turvetuotannon, sosiaalisesti kestävään alasajoon. Tältä osin tämä julkaisu kiinnittyy Kalevi Sorsa -säätiön myöhemmin ilmestyviin julkaisuihin, joissa käsitellään eriarvoisuuden poistamista ja ihmisen toiminnan vaikutuksia maapallolle.

Helsingissä 1. syyskuuta 2021

PAULI RAUTIAINEN

Kalevi Sorsa -säätiön toiminnanjohtaja 01-07/2021

SDP:N HUOMIOITAVA ELÄINTEN OIKEUDET PAREMMIN – TULEVAISUUSLINJA EDELLYTTÄÄ TEKOJA

ANITA HELLMAN

”Meillä on yhteinen vastuu planeetastamme, kestävästä kehityksestä, yhteiskuntiemme kehittämisestä ja toisistamme. Toimimme yhdessä paremman tulevaisuuden saavuttamiseksi. Pystymme yhdessä toisiimme luottaen, demokratian keinoin ja rauhanomaisesti muuttamaan maailmaa. Kykenemme tekemään harkittuja valintoja ja vaikuttamaan elinympäristöömme.

Sosialidemokratia toimii planeettamme elinkelpoisuuden takaamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Tarvitaan inhimillisen pääoman kasvattamista, jotta taloudellisen tietämyksen ja osaamisen lisääntyminen johtaa myös ekologisesti kestäväan, kansanvaltaisempaan ja tasa-arvoisempaan yhteiskuntaan. Hyödynnämme tiedettä, tutkimusta, luovuutta ja kekseliäisyyttä siirtyäksemme viipymättä kestäväälle polulle. Sosialidemokratian tavoitteena on lajien kirjon suojeleminen ja lajityypillisen käyttäytymisen mahdollistaminen.”

SDP:N PUOLUEKOKOUKSESSA 2020 julkaistun periaatejulistuksen kaksi ensimmäistä kappaletta nostavat ihmisen tekijänä keskiöön. Ensisijainen tavoitteemme on parempi tulevaisuus, joka luodaan yhdessä, harkitusti ja vastuamme tunnistaen. Sosialidemokraattinen puolue on myös osa työväenliikettä, työn puolue. Ihmisellä on oikeus työhön ja riittävään toimeentuloon.

Työelämä on jatkuvassa murroksessa. Uudet ja vanhat käsitykset työstä, toimeentulosta ja hyvästä elämästä törmäävät, kun puhutaan ilmastonmuutoksesta, kestävästä kehityksestä ja toisaalta sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Moni pohtii, miten vaatimukset kulutuksen vähentämisestä, tuotantotapojen muuttamisesta ja ruokailutottumusten muokkaamisesta vaikuttavat omaan elämään. Jotkut asettavat eläinten oikeudet ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen jopa vastakkain ihmisen hyvän elämän kanssa. Tämä on mielestäni keskeinen ongelma, kun tarkastellaan suhtautumista eläinten oikeuksiin sosialidemokraattisessa liikkeessä.

Eläinten oikeudet ja eläinsuojelu tulisi nähdä osana laajempaa kokonaisuutta, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Eläinten oikeuksien parantaminen on yksi keinoista, joilla päästään myös kestäväan kehityksen tavoitteisiin. SDP:n poliittisen ohjelman tavoitteisiin on kirjattu muun muassa seuraavat asiat:

- Ruoantuotannon on oltava kestäväällä pohjalla.
- Yhteiskunnan on mahdollistettava helppo ja vaivaton eettinen kuluttaminen erityisesti liikkumisessa, syömisessä ja asumisessa.
- Ruoankulutuksen ilmastovaikutuksia vähennetään.
- Ruokaketjun on oltava oikeudenmukainen tuottajan, eläinten, ympäristön ja kuluttajien kannalta.
- Suomalaisen maatalouden kannattavuutta lisätään ensisijaisesti markkinoiden eikä niinkään tukipolitiikan kautta.
- Suomalaisen eläintuotannon tulee olla eettistä ja kestävää.
- Uhanalaisten vaelluskalakantojen säilyttäminen on varmistettava oikeanlaisella kalastuksen säätelyllä, ohjeistuksella ja riittävällä valvonnalla.

VAIKKA SDP KOROSTAA USEIN RUOANTUOTANNON EKOLOGISUUTTA, PUOLUEESSA PANOSTETAAN ELÄINSUOJELUKYSYMYKSIIN ERITTÄIN VÄHÄN.

Usein keskustelu eläinten oikeuksista kärjistyy. Asia mielletään kaupunkilaisten näkemykseksi, ja eläinten oikeuksien puolustaja saa nopeasti ”kettutyön” leiman. Keskustelu kiertyy erityisesti turkistarhaukseen ja tuotantoeläinten kohteluun. Eläinten oikeudet pitävät kuitenkin sisällään näiden lisäksi myös metsästyksen liittyvät kysymykset, lemmikkien kohtelun ja eläinten niin sanotun viihdekäytön esimerkiksi eläintarhoissa ja sirkuksissa, luonnonvaraisten eläinten kohtelun sekä kaloihin ja kalastukseen liittyvät kysymykset.

Eläinten oikeuksien toteuttaminen on osa kestäväää, oikeudenmukaista politiikkaa, ja se nivoutuu niin luonnon monimuotoisuuteen, lajikatoon, geneettisen perimän jatkuvuuteen kuin ympäristön kuormitukseen ja ylituotantoon. Nämä kulkevat käsi kädessä, eikä yhtä tavoitetta kohti voi pyrkiä ilman toista. Olisi tärkeää löytää tavat keskustella eläinten oikeuksista kiihottomasti ja faktoihin perustuen.

Ekologinen ja eettinen ruoantuotanto nähdään SDP:n ohjelmassa mahdollisuutena, johon tulee panostaa. Samalla maatalouden kannattavuutta halutaan lisätä nimenomaan kysynnän eikä niinkään tukipolitiikan kautta. Ruokavalio on monille nykyään myös eettinen kysymys, ja kuluttajat haluavat ekologisesti, eettisesti ja lähellä tuotettua, puhdasta ruokaa. SDP:n teot ja puheet ovat kuitenkin ristiriidassa keskenään. Vaikka SDP korostaa usein ruoantuotannon ekologisuu-utta, puolueessa panostetaan eläinsuojelukysymyksiin erittäin vähän. Niitä ei nosteta esiin eikä niihin oteta kantaa kuin pakon edessä. SDP:llä ei ole omaa eläinpoliittista ohjelmaa, joten konkreettisia, näkyviä aloitteita asiassa ei myöskään tehdä.

Maailman muuttuminen ja tiedon lisääntyminen vaikuttavat väijäämättä jokaisen elämään ja ympäröivään yhteisöön. Meidän on muutettava lähestymistapaamme suhteessa eläinten oikeuksiin. Emme voi enää ajatella, että jatkamme eläinten hyväksikäyttämistä entiseen tapaan siitä huolimatta, että tutkimukset kertovat niiden tuntevan kipua ja kärsivän. Juuri tutkimusten johdosta meidän tulee muuttaa toimintaamme. Se johtaa kysymykseen siitä, kumpi on parempi sivistyksen mittari: se, miten saa hyödynnettyä muita elollisia olentoja mahdollisimman paljon, mahdollisimman vähällä vaivalla ja mahdollisimman suurta voittoa tehden vai se, miten voimme toiminnallamme välttää muiden lajien kohtuutonta kärsimystä ja edistää niiden lajinmukaista elämää.

Muutaman viime vuoden aikana ilmapiiri SDP:ssä eläinsuojelukysymysten ympärillä on hieman avartunut. Yhä useampi tunnistaa kysymykset ja asiaan liittyvän problematiikan, ja eläinten oikeuksiin liittyviä aloitteita tehtiin Tampereen vuoden 2020 puoluekokoukseen useita.

Vuoden 2020 puoluekokouksessa tehtiin myös historiaa. Puoluekokous otti viimein kannan, jonka mukaan Suomessa tulee luopua turkistarhauksesta siirtymäajalla. Turkistarhausta käsitteleviä aloitteita käsiteltiin kunta-, maa- ja metsätalousvaliokunnassa. Jo valiokunnassa kannasta äänestettiin, ja turkistarhausta kannattavia ääniä oli yksi enemmän kuin sitä vastustavia.

Puoluekokouksen isossa salissa valiokunnassa voittaneeseen kantaan tehtiin kolme muutosesitystä, joista kaksi oli saman sisältöisiä. Ne esittivät turkistarhauksen ja turkisten myynnin kieltoa. Kolmannessa esityksessä tehtiin lisäys, jossa esitettiin turkisten myynnin kieltoa pois lukien lihatuotannon sivutuotteena syntyvät turkikset ja laillisen metsästyksen saaliseläinten turkit. Nämä esitykset yhdistettiin, ja äänestyksessä turkistarhauksen kieltoa esittävä kanta voitti selkeästi, 40 äänellä.

Kokouksen aikana esitettiin myös useita kantoja turkistarhauksen puolesta. Painokkaat puheenvuorot tulivat luonnollisesti turkistarhausalueilta. Oma, valiokunnan pohjaesitystä vastustava puheenvuoroni painottui eläinten kokemaan kärsimykseen sekä valvonnan ja laiminlyöntien sanktioinnin vähäisyyteen. On tärkeää tuoda esiin, että turkistarhaus ei ole enää niin merkittävä ala kuin se on ollut vielä parikymmentä vuotta sitten.

Työn puolueessa on ymmärrettävää, että turkistarhauksen jatkamista perustellaan sen synnyttämällä työpaikoilla. Toisaalta juuri sosialidemokraattisessa puolueessa tulisi olla kykyä myöntää paradoksi siinä, että jatkuvan ja nopean työn murroksen yhteiskunnassa puolustetaan yhtä alaa voimakkaasti samalla, kun monet muut joutuvat sopeuttamaan toimintaansa ja kehittämään uusia tapoja tehdä asioita. Esimerkiksi luomutuotannon osuus maataloudessa on jatkuvassa kasvussa, mikä vaatii isoja investointeja tuottajilta. Toisaalta se parantaa tuottajien markkina-asemaa. Turkistarhaajia tukemalla myös heidän on mahdollista löytää uusia elinkeinoja.

Turkistarhaus on jo kielletty monissa maissa. Lisäksi turkisten kysyntä on romahtanut ja jopa niiden myynti on kielletty muun muassa Kalifornian osavaltiossa ja Intiassa. Monet suunnittelijat ja muotitalot eivät enää käytä turkiksia vaatteissaan. Suomessa vedotaan usein Aasian kasvaviin markkinoihin. Se ei kuitenkaan ole peruste jatkaa tuotantoa Suomessa, sillä Aasian oma turkistuotanto on laajaa. Peruste turkistarhauksen jatkamiselle Suomessa ei ole myöskään se, että Aasiassa eläimiä kohdellaan huonommin. Myös Suomessa eläinten kohtelu on kaukana hyvästä. Eläimet eivät pääse toteuttamaan lajityypillistä käyttäytymistään. Ahtaat, verkkopohjaiset häkit ja stressaava elinympäristö takaavat sen, että eläimen lyhyeksi jäävä elämä on pelkkää kärsimystä. Lisäksi megatrendit johtanevat jossain vaiheessa myös Aasiassa turkisten kysynnän pienenemiseen.

Turkistarhauksesta luopumista puoltaa myös se, että turkistarhojen määrä on jo muutenkin romahtanut. Menneinä vuosikymmeninä niitä oli tuhansia, nyt reilusti alle tuhat. Myös työllisyysvaikutus on suhteellisen vähäinen. Turkistarhat työllistävät keskimäärin alle yhden henkilön, ja monille turkistarhaus on sivutulo. Myös turkisten osuus viennistä on nykyään erittäin pieni. Vuonna 2019 turkiksia vietiin vain 300 miljoonalla eurolla, ja nettovienti oli alle 150 miljoonaa.

Vastoin yleistä käsitystä turkis ei myöskään ole ekologinen tuote. Jo vuonna 2013 kuluttaja-asiamies kielsi turkisten markkinoinnin ekologisena tuotteena. Onkin syytä kysyä, mikä tekee juuri tästä alasta sen, jota tuetaan kaikesta edellä todetusta huolimatta. Eikö olisi järkevämpää tukea tuottajia uuden elinkeinon tai työn löytymisessä ja kouluttautumisessa? SDP:llä voisi olla tärkeä rooli käydä vuoropuhelua tuottajien kanssa ja etsiä yhdessä keinoja, joilla turvataan turkistarhausalueiden elinvoimaisuus senkin jälkeen, kun turkistarhaus on loppunut.

Eläinten oikeudet tulevat nousemaan tulevaisuudessa entistä tärkeämmiksi. Tieto lisää tarvetta toimia, eikä eläinten hyvä kohtelu ole vain eettinen kysymys. Monet nuoret valitsevat nykyään lihattoman ruokavalion. He myös tiedostavat vastuunsa ja sen, mitä eettinen ja kestävä ruoantuotanto ja kulutus on. SDP:n ohjelman tavoitteena

TURKISTARHAUKSESTA LUOPUMISTA PUOLTTAA MYÖS SE, ETTÄ TURKISTARHOJEN MÄÄRÄ ON JO MUUTENKIN ROMAHTANUT.

on, että kuluttajilla on oikeaa tietoa siitä, miten tuote tai elintarvike on tuotettu, jotta ostopäätöksen voi tehdä oikeaan tietoon perustuen.

Tietoa tuotantoeläinten kohtelusta saa tuottajilta. Myös eläinsuojeluyhdistyksillä on tärkeä rooli eläinten oloja koskevan tiedon tuottajina ja levittäjinä. Yhdistykset ovat tuoneet viime aikoina esiin tietoa muun muassa häkkikanaloiden oloista, kukkopoikien murskaamisesta sekä muista broilerin- ja munantuotannon epäkohdista. Kansainvälisestikin kansalaisjärjestöjen toiminnalla on ollut iso vaikutus häkkikanaloiden ja kukkopoikien murskaamisen kieltoon eri maissa.

Eläinsuojelukysymykset yhdistävät ihmisiä, on kyse sitten kissakriisistä, metsästyskäytännöistä tai villieläinten viihdekäytöstä matkailussa. Kansalaisyhteiskunta toimii eläinsuojelukysymyksissäkin, eturintamassaan järjestöt. Tämä nähtiin esimerkiksi vuonna 2013, kun ensimmäinen eduskunnan käsittelyyn päätynyt kansalaisaloite, *Turkistarhaton Suomi* keräsi 70 000 allekirjoitusta. Suomi on toiminut aktiivisesti ihmisoikeusasioissa jo pitkään, ja aloite siihenkin tuli osittain kansalaisjärjestöjen kautta. Nyt Suomen olisi aika toimia edelläkävijänä myös eläinten oikeuksissa.

Parhaillaan tekeillä olevat muutokset eläinsuojelulakiin ovat täysin riittämättömät. Sosialidemokraattien tulisi asettaa rohkeat tavoitteet ja muodostaa selkeä linja eläinsuojelukysymyksissä. Mikä on riittävä tila toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistä? Miten parannetaan kissojen asemaa, miten estetään pentutehtailu? Mitkä ovat parhaat keinot kalakantojen hoitoon ja miten lievitetään kipua, kun tehdään toimenpiteitä eri eläinlajeille? Millä välineillä metsästetään ja millaisin rajoituksin? Osaan näistä kysymyksistä on olemassa jo selkeät vastaukset: kissojen pakollinen rekisteröinti ja sirutus, porsitushäkkien kieltö, eläinten nettimyynnin kieltö, kivunlievitys aina kun eläimeen kohdistetaan kipua tuottavia toimenpiteitä.

Vastaukset tuottavat kuitenkin myös jatkokysymyksiä: Kuinka puolestaan valvonta toteutetaan ja miten rikkeet sanktioidaan? Miten kuluttajille saadaan oikeaa, täsmällistä tietoa? Tämänhetkiset käytännötkään eivät toimi osin juuri valvontaresurssien puutteen ja sanktioiden vähyden vuoksi. Eläinsuojeluasiamiehen viran perustaminen ei yksin riitä. Tarvitaan resursseja ja koulutusta lainvalvojille sekä selkeät sanktiot, kuten eläintenpitokielto törkeissä tai toistuvissa tapauksissa.

Kysymys on laaja ja moniulotteinen ja lainsäädäntö hajanaista. Sen vuoksi paras tulos saataisiin perustamalla SDP:n oma eläinpoliittinen työryhmä, joka kävisi laajaa vuoropuhelua niin tuottajien, metsästisyhdistysten, eläinsuojeluyhdistysten ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Tätä kautta voidaan muodostaa tavoitteet ja löytää keinot niiden saavuttamiseksi lainsäädännön, koulutuksen, viestinnän ja rahoituksen keinoin. Puolue on ottanut jo tärkeitä askeleita tähän suuntaan muun muassa määrittelemällä, että eläimellä on itseisarvo. Tavoitteet jäävät kuitenkin vain sanoiksi, jos niiden edistämiseksi ei tehdä konkreettisia toimia.

PALUU TULEVAISUUTEEN: SUOMI JA SIVISTYNYT ELÄINSUOJELULAINSÄÄDÄNTÖ

VEERA KOPONEN

Johdanto

SUOMI ON TOTTUNUT tuudittautumaan identiteettiinsä eläinsuojelun mallimaana, mutta tästä identiteetistä on jäljellä enää vain illuusio. Kun muut valtiot uudistavat eläinsuojelulainsäädäntöään, me tyydymme taputtelemaan itseämme olkapäälle porsaiden hännäntypistyskiellon verrattain tehokkaasta käyttöönnotosta ja noudattamisesta.

Edelläkävijäksi tunnustautumisen riskinä on sokeutuminen sille, että on todellisuudessa jäämässä jälkeen. Tai ehkä kansainvälisestä oikeudesta tuttu race to the bottom -ilmiö on saanut Suomen haltioihinsa: mitä epäeettisempää sääntelyä, sitä enemmän kilpailuetua. Tavanomaisen sivistysvaltiostatuksensa sijaan Suomi vaikuttaa valinnee kisan kohti pohjaa. Matkakumppaneiksi tälle matkalle ei juuri riitä pohjoismaisia tai eurooppalaisia tovereita. Vertaamme itseämme maihin, joita olemme tottuneet pitämään huonoina esimerkkeinä.

Turkistarhauksen aika on ohi

Edellä kuvattu ongelma kulminoituu turkistarhauksen lopettamisesta keskusteltaessa. Viro ja Norja ovat päättäneet turkistarhauskiellosta, Ruotsissa ja Tanskassa on voimassa osittaiset tarhauskiellot. Turkistarhauskiellosta päättäneiden eurooppalaisten maiden listaan lukeutuvat myös Alankomaat, Belgia, Bosnia ja Hertsegovina, Iso-Britannia, Itävalta, Kroatia, Luxemburg, Makedonia, Ranska, Saksa, Serbia, Slovakia, Slovenia ja Sveitsi. Osittaisia kieltoja on voimassa myös Unkarissa.¹

Sivistysvaltion identiteettikriisi on helppo sivuuttaa suuntaamalla keskustelu elinkeinovapauden toteuttamiseen. Kiistatonta on toki, että elinkeinovapaus suojaa turkistarhaajia. Yhtä lailla kiistatonta kuitenkin on, että elinkeinovapautta voidaan rajoittaa. Elinkeinovapaus on perusoikeus, joten sen rajoittaminen edellyttää perustuslakivaliokunnan muotoilemien perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten täyttymistä.² Asianmukaisesti valmisteltu turkistarhauselinkeinon kieltävä lainsäädäntömuutos täyttäisi nämä rajoitusedellytykset. Kun näyttämönä on poliittinen arena, turkistarhauksen puolustaminen elinkeinovapaudella on kehäpäätelmä: turkistarhaus on laillinen elinkeino vain niin kauan, kun lainsäätäjien tahtotila on säilyttää se laillisena.

Yhtäkään turkistarhauselinkeinoa harjoittavaa ihmistä ei saa kuitenkaan jättää ahdinkoon. Turkiselinkeinosta elantonsa saaneille ihmisille on turvattava oikeuden-

1 Fur Free Alliance: Fur Bans. Saantitapa: <https://www.furfreealliance.com/fur-bans/>. Viitattu 17.8.2021.

2 Kts. PeVM 25/1994 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

EDELLÄKÄVIJÄKSI TUNNUSTAUTUMISEN RISKINÄ
ON SOKEUTUMINEN SILLE, ETTÄ ON
TODELLISUUDESSA JÄÄMÄSSÄ JÄLKEEN.

TURKISELINKEINOSTA ELANTONSA SAANEILLE IHMISILLE ON TURVATTAVA OIKEUDENMUKAINEN SIIRTYMÄ KOHTI UUTTA KOULUTUSTA JA ELINKEINOJA.

mukainen siirtymä kohti uutta koulutusta ja/tai elinkeinoa. Mitä nopeammin siirtymä aloitetaan, sitä oikeudenmukaisempi se on, sillä silloin turkistarhaajat välttyvät tekemästä myöhemmin turhiksi muuttuvia investointeja puitteisiin ja tulevien sukupolvien tietotaitoon.

Turhien investointien uhkaa voi toki väittää abstraktiksi. Tuotantoeläinten häkkikasvatuksen kieltäminen etenee kuitenkin Euroopan unionin tasolla, ja sen suunnitellaan tulevan voimaan vuonna 2027.³ Kielto tulee koskemaan myös Suomea. Häkkikasvatuksen kieltäminen ei tosin suunnitellussa muodossaan koske turkiseläimiä. Turkiseläinten olojen jääminen edelleen jälkeen muita tuotantoeläimiä koskevista hyvinvointivaatimuksista on omiaan voimistamaan turkiselinkeinon kohdistuvaa kritiikkiä. Sen lisäksi, että tapamme eläinyksilöitä tehdäksemme niistä toiselle puolelle maailmaa lennätettäviä luksustuotteita, aiheutamme näille eläinyksilöille kärsimystä.

Mikäli häkkikasvatuksen kieltäminen laajennettaisiin koskemaan turkiseläimiä, muutokset puitteisiin eivät tule ilmaiseksi. Muutoksista maksavat ajallaan ja rahallaan ihmiset, jotka turkistarhausta harjoittavat elinkeinonaan. Muutoksista maksavat rahallaan valtiot, jotka suoraan tai EU:n kautta tukevat turkistuottajia siirtymässä eettisempään turkistuotantoon. Tämän ajallisen ja rahallisen panoksen kohdistaminen turkistarhauksen lopettamiseen on kaikkien etu. Se on myös maapallomme etu: turkistarhauksen puitteiden uudistamiseen kuuluu rahan ja ajan lisäksi luonnonvaroja.

Perustelemme omaa taantumuksellisuuttamme sanomalla, että turkiselinkeino on Suomessa tärkeämpi kuin eurooppalaisissa verrokkimaissa. Tämä ei ole kuitenkaan estänyt muita suuria turkiksentuottajamaita päivittämästä lainsäädäntöään 2020-luvulle. Tästä toimivat osoituksina Alankomaiden tarhauskielto, Tanskan osittainen tarhauskielto ja Puolan valmisteilla oleva tarhauskielto.⁴

Argumentti turkiselinkeinon merkittävydestä kompastuu myös omaan näppäryyteen: puollammeko todella elinkeinoa, joka ei ole tärkeä muille EU:n jäsenmaille? Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 13 artikla tunnustaa eläimet tunteviksi olennoiksi, joiden hyvinvoinnin vaatimukset tulee ottaa huomioon. Tämä antaa EU:lle vankan ponnistuslaudan eläineettiseen sääntelyyn, joka vapaiden sisämarkkinoiden myötä on myös monen turkistarhauksen jo kieltäneen maan intresseissä. Tuoreena osoituksena tästä toimii Alankomaiden ja Itävallan Euroopan komissiolle tekemä aloite turkistarhauksen kieltämisestä. Aloitetta tukivat turkistarhauksen jo kieltäneiden Viron ja Slovenian ohella myös muun muassa Italia ja Puola.⁵

Oikeudenmukainen siirtymä onkin syytä aloittaa jo nyt. Näin toimimalla Suomi ei ole vain turkiseläinten, vaan myös ihmisen puolella. On Suomen maaseudun ja maaseutuelinkeinon harjoittajien aliarvioimista olettaa, ettei heidän valtava osaamisensa olisi sovellettavissa myös modernin sivistysvaltion identiteettiin sopiviin elinkeinoihin, kuten kasvipohjaiseen ruoantuotantoon. Identiteettimme eläinsuojelun mallimaana ei muutu illuusiosta todellisuudeksi ilman tekoja.

3 Euroopan komissio: KOMIS- SION TIEDONANTO eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta ”End the Cage Age” (”Häkkikasvatuksen aika on ohi”), 2021 s. 12. Saantitapa: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12842-Eläinten-hyvinvointi-eurooppalainen-kansalaisaloite-%E2%80%9DEnd-the-Cage-Age%E2%80%9D_fi. Viitattu 17.8.2021.

4 Fur Free Alliance: Fur Bans. Saantitapa: <https://www.furfreealliance.com/fur-bans/>. Viitattu 17.8.2021.

5 General Secretariat of the Council: Fur Farming in the European Union – Information from the Netherlands and Austrian delegations, supported by the Belgian, German, Luxembourg and Slovak delegations, 2021. Saantitapa: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10111-2021-INIT/en/pdf> Viitattu 17.8.2021 ja Gerardo Fortuna: EU countries call for ‘permanent ban’ on fur farming, EURACTIV 2021, Saatavilla: <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/eu-countries-call-for-permanent-ban-on-fur-farming/>. Viitattu 17.8.2021.

Eettisempi eläintuotanto

Suomen on tunnustettava eläintuotannon haasteet myös muualla kuin turkistarhauksessa, sillä eläinsuojelulainsäädäntömme ei turvaa edes jatkuvaa vedensaantia tuotantoeläimille tai kivunlievitystä kastroitaville porsaille.

Vuodesta 2012 työstitetty eläinsuojelulain uudistushanke on yhä kesken. Keskeneräisyyttä kivuliaampaa on kuitenkin kunnianhimmottomuus. Vuonna 2018 Sipilän hallituksen mukana kaatuneessa eläinten hyvinvointilain hallituksen esityksessä (HE 154/2018 vp) jatkuvan vedensaannin turvaamisen tavoite on jäänyt kustannustehokkuuden tavoittelun alle. Jatkuvasta vedensaannista näennäisesti säädetään, mutta ”Ne eläintenpitomuodot, joille vaatimuksesta aiheutuisi kohtuuttomia lisäkustannuksia, on pyritty rajaamaan poikkeuksin vaatimuksen ulkopuolelle.”⁶

Vaatus kivunlievityksestä kastroitaville porsaille puolestaan tyypistyi tulehduskipulääkkeen edellyttämiseksi – näin siitä huolimatta, että ”Useissa lausunnoissa on esitetty, että porsaiden kastraatioissa tulisi käyttää tulehduskipulääkkeen lisäksi myös muuta kivunlievitystä, kuten puudutusta.”⁷ On selvää, että tulehduskipulääke ei lievitä läheskään kaikkea kastraatiosta porsaalle aiheutuvaa kärsimystä.

Eläinsuojelulakimme (247/1996) 3 §:n 1 momentin mukaan eläimille ei saa aiheuttaa tarpeetonta kärsimystä. Mitä muuta kuin tarpeetonta on kärsimys, joka olisi vältettävissä, mutta jota ei kustannustehokkuuden nimissä haluta välttää?

Uusi eläinsuojelulaki on säädettävä sivistystä ja tuntevien yksilöiden arvoa vaalien. Mutta riittääkö se? Ei välttämättä. Siksi on keskusteltava eläinten asemasta perustuslaissamme.

⁶ HE 154/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi s. 49.

⁷ HE 154/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi s. 69.

VUODESTA 2012 TYÖSTETTY ELÄINSUOJELULAIN
UUDISTUSHANKE ON YHÄ KESKEN. KESKENERÄISYYTTÄ
KIVULIAAMPAA ON KUITENKIN KUNNIANHIMOTTOMUUS.

Eläimet perustuslaissamme

Kärsimyksen aiheuttaminen eläimelle perusoikeutta toteuttaessa

Tunnumme tahtovan oikeuttaa kärsimyksen aiheuttamisen eläimille, ja kuten turkistarhauskeskustelu osoittaa, oikeutus nojaa usein johonkin perusoikeuteen. Eläintuotannosta eläimille aiheutuva kärsimys on verhottu elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan taakse. Teurastaminen tainnuttamatta saa oikeutuksensa uskonnonvapaudesta, eläinkokeet puolestaan sivistyksellisistä oikeuksista. Eläinten pitämistä eläintarhojen häkeissä puolustetaan luonnon monimuotoisuudella, ympäristöperusoikeuteen nojaten. Ilmiö on kansainvälinen: Britanniassa eläinten kidutusvideoita on puollettu sananvapaudella, Espanjassa härkätaisteluita oikeudella omaan kulttuuriin.

Eläinten hyvinvointi jää usein toiseksi ihmisen perusoikeuden toteuttamiselle. Kärsimyksen aiheuttaminen eläimelle on useissa tapauksissa sallittua, kunhan kärsimyksen aiheuttamisen tarkoitus on jonkin perusoikeuden toteuttaminen.

Perusoikeuksien rajoittaminen

Perusoikeuksien toteuttamista voidaan kuitenkin rajoittaa nykyaikaisemman eläinsojelu-lainsäädännön saavuttamiseksi. Mekanismit perusoikeuksien rajoittamiseen ovat normaali osa oikeuttamme. Rajoitamme perusoikeuksia, kuten elinkeinovapautta, jo nyt. Esimerkiksi huumausaineiden myynti ei ole laillinen elinkeino.

Jotta voidaan säätää perusoikeutta rajoittava laki, kuten turkistarhauksen kieltävä eläinsojelu-laki, on lain täytettävä perustuslakivaliokunnan luomat perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Vain rajoitusedellytysten täytyessä perusoikeuksia voidaan rajoittaa.⁸ Yksi rajoitusedellytyksistä on, että rajoituksen syiden ja päämäärien on oltava hyväksyttävät.

Onko eläinten suojeleminen kärsimykseltä hyväksyttävä syy rajoittaa perusoikeutta?

Perinteisesti hyväksyttävyyttä on tarkasteltu perusoikeusjärjestelmän sisäisestä näkökulmasta.⁹ Toisin sanoen perusoikeuden rajoittamista on pidetty mahdollisena vain tilanteissa, jossa rajoitus edesauttaa toisen perusoikeuden toteuttamista. Perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeus suojelee eläimiä osana luonnon monimuotoisuutta,¹⁰ ja lainkohdan nykyaikainen tulkinta on omiaan kattamaan myös muut kuin luonnonvaraiset eläimet. Tämä puoltaa ajatusta, että eläinten suojeleminen on hyväksyttävä syy rajoittaa toista perusoikeutta, kuten elinkeinovapautta.

On myös ymmärrettävä, että ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauksien ja oikeuksien turvaaminen ovat valtiosääntömme perustuskiviä (kts. perustuslain 1.2 §). Yksilön arvo ei katso sukupuolta, ikää, alkuperää, kieltä, uskontoa, vakaumusta, mielipidettä, terveydentilaa, vammaisuutta tai muuta henkilöön liittyvää syytä (kts. perustuslain 6 §). Miksi se katsoisi lajia? Erityisesti kansainvälinen keskustelu korostaa yksilön arvoa ja arvokkuutta (dignity), ei yksinomaan ihmisarvoa (human dignity).

Kaikista tulokulmista katsottuna eläinten suojeleminen kärsimykseltä näyttää yleisen edun mukaisena tavoitteena, oikeushyvä, jonka suojaaminen täyttää hyväksyttävyydedellytyksen.

Onko eläinten aseman vahvistaminen perustuslaissa tarpeen?

Keskustelu eläinten suojeleminen tai eläinten oikeuksien kirjaamisesta perustuslakiin on edennyt Suomessa vauhdilla. Tämä saa uskomaan siihen, että Suomi palaa vielä eläinsojelellisen mallimaaksi.

Perustuslain tasoinen ilmaus eläinten arvosta ja suojeleminen on omiaan selkeyttämään edellä kuvattuja tilanteita, joissa eläinten hyvinvointi asettuu vastakkain jonkin ihmisen perusoikeuden kanssa. Se luo lainsäätäjälle aiempaa vahvemman kompetenssin säätää eläinten hyvinvoinnin turvaamisesta ja edistämisestä kunnianhimoisemmin ja tehokkaammin myös muiden lakien kuin perustuslain tasolla. Perusoikeudet heijastuvat myös budjettivallan käyttöön: raha ohjautuu perusoikeuksia turvaaviin ja edistäviin tarkoituksiin.

Kuinka vahvistaa eläinten asemaa perustuslaissa?

Voimassaolevan perustuslakimme ympäristöperusoikeus on muotoiltu kaikkien vastuuksi luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä (perustuslaki 20.1 §). Yksi vaihtoehto onkin säätää ympäristöperusoikeuden muotoilua vastaava säännös, joka asettaa vastuun eläinten suojeleminen ihmisille. Vastuusäännös voisi muotoutua esimerkiksi seuraavasti:

8 Kts. PeVM 25/1994 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

9 Viljanen Veli-Pekka: Perusoikeuksien rajoitusedellytykset, Alma Talent Oy 2001 s. 126–127.

10 HE 309/1993 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta s. 66 ja HE 1/1998 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi s. 80.

Eläimet ovat tuntevia olentoja, ja vastuu niiden arvon kunnioittamisesta kuuluu kaikille. Eläinten suojelusta kaikelta vältettävissä olevalta kärsimykseltä säädetään lailla.

Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan eläinten hyvinvoinnin vaatimusten täysimääräinen toteutuminen.

Vai tulisiko perustuslakiimme kirjata eläinten perusoikeudet? Voimassaoleva perustuslakimme turvaa *jokaisen* oikeuksia ja vapauksia. *Jokaisella* on perustuslain nykyisessä tulkintakäytännössä viitattu ihmisyyksilöihin. Perustuslain perusoikeusluettelon soveltuvuutta *jokaiseen* on vaalittu. Tämän takia eri ryhmien, kuten naisten tai lasten, erillisten perusoikeuksien kirjaaminen perustuslakiin ei ole saanut enemmistön tukea. Sama haaste voi kohdata eläinten perusoikeuksia. Ympäristöperusoikeuden muotoinen vastuusäännös väistää tämän haasteen.

Eläinten perusoikeuksiin verrattuna vastuusäännös on kuitenkin hieman kunnianhimoton. Voi tulla se aika, kun spesismi eli lajisorto näyttäytyy silmissämme yhtä häpeällisenä kuin esimerkiksi seksismi ja rasismi nyt näyttäytyvät. Perustuslakimme on toki jo nyt täynnä eläinten perusoikeuksia, sillä ihminen on biologisesti eläin. On kuitenkin tullut aika tunnustaa myös muiden eläinten arvo aiempaa selkeämmin perustuslaissamme.

ELÄINTEN PERUSOIKEUDET IHMISTEN OIKEUKSIEN RINNALLE

SUOMEN ELÄINOIKEUSJURISTIT RY

ALISTETUKSI JOUTUMINEN tarkoittaa yksilöön kohdistuvaa julkisen vallan epäoikeudenmukaista tai julmaa vallankäyttöä – sortoa. Oikeustieteilijä Morton Winston on esittänyt ihmisten sortamisella olevan kolme ominaispiirrettä: 1) sorto perustuu käytäntöihin, jotka yhdessä tekevät sorrosta järjestelmällistä 2) järjestelmällisen sorron kohteet eivät pysty pelastamaan itseään tilanteestaan ja 3) järjestelmällisen sorron kohteita sorretaan ryhmän identiteetin takia, ei heidän yksilöllisten ominaisuuksiensa vuoksi. Naisia sorretaan, koska he ovat naisia, ja tummaihoisia, koska he ovat tummaihoisia.

Sorron luonnehdinta soveltuu hyvin myös eläinten nykyisen hyväksikäytön ominaispiirteiden hahmottamiseen. Ensinnäkin eläinsuojelulainsäädännön perustana oleva ihmiskeskeisyys ja eläinten heikko oikeudellinen asema tekevät eläinten järjestelmällisestä hyväksikäytöstä laillista ja mahdollista. Toiseksi eläimet eivät itse voi vaikuttaa itsensä hyödyntämiseen tai hyväksikäyttöön. Kolmanneksi ihmiset hyväksikäyttävät eläimiä, koska nämä ovat eläimiä. Ihminen on toisin sanoen omavaltaisesti alistanut muut eläimet ja luonut niiden hyväksikäytölle laillisen ja järjestelmällisen pohjan. Nykyisen eläinsuojelulainsäädännön voidaan jopa nähdä olevan se perusta, joka mahdollistaa järjestelmällisen eläinten hyväksikäytön jatkumisen.

Ihmisoikeuksien historia osoittaa, miten perusoikeuksista säättäminen voi toimia moraalisen ja poliittisen muutoksen perustana. Perusoikeudet ovat antaneet oikeudellisia työkaluja puuttua epäkohtiin ja asettaa vastuuseen niitä yksilöitä ja tahoja, joilla ei ole ollut kykyä tai tahtoa taipua kaikkia koskevaan oikeudenmukaisuuteen. Perusoikeuksista säättäminen on toisin sanoen ollut yhteiskunnan normatiivinen vastaus sorron ja hyväksikäytön lopettamiseksi.

Vallitsevassa maailmantilanteessa – ilmastokriisin, lajikadon ja pandemioiden aikakautena – on aika ottaa huomioon myös muut tuntevat olennot ja nostaa heidän perusoikeutensa ihmisoikeuksien rinnalle. Meidän ihmisten on aika arvioida yhteiseloaamme muiden olentojen kanssa kokonaan uudella tavalla ja viedä sitä kunnioittavampaan suuntaan.

Mitä eläinten perusoikeudet sitten voisivat tarkoittaa, ja miten ne tulisi kirjata Suomen perustuslakiin? Muun muassa tätä Suomen eläinoikeusjuristit ry on pyrkinyt selventämään luomalla perustuslakimuutosehdotuksen, joka antaa oikeudellista ja

ELÄINSUOJELULAINSÄÄDÄNNÖN PERUSTANA OLEVA
IHMISKESKEISYYS JA ELÄINTEN HEIKKO OIKEUDELLINEN
ASEMA TEKEVÄT ELÄINTEN JÄRJESTELMÄLLISESTÄ
HYVÄKSIKÄYTÖSTÄ LAILLISTA JA MAHDOLLISTA.

konkreettista sisältöä eläinten perusoikeuksille. Ehdotuksessa listatut oikeudet ovat eläinyksilön kannalta erityisen tärkeitä ja perustavanlaatuisia. Monista oikeuksista on jo joltain osin säädetty eläinsuojelusäännöksin tavallisen lain tasolla.

Ehdotuksessa eläinten perusoikeudet on esitetty viitenä pykälänä:

1 § Eläinten suojelu

Tuntevat eläimet ovat yksilöitä, joiden perusoikeuksia ja hyvinvoinnin vaatimuksia ihmisen on täysimääräisesti kunnioitettava. Kaikki eläimet oletetaan tuntemiskykyisiksi, jollei muuta voida näyttää.

Eläinten etu ja yksilölliset tarpeet on otettava huomioon kaikessa julkisessa ja yksityisessä toiminnassa, joka vaikuttaa olennaisesti heidän elinolosuhteisiinsa tai elinmahdollisuuksiinsa.

Eläimet ovat asianosaiskelpoisia. Eläimen puhevaltaa käyttää sen laillinen edustaja. Eläinten edustamisesta säädetään tarkemmin lailla.

Vastuu eläinten perusoikeuksista, hyvinvoinnista ja suojelusta kuuluu kaikille.

2 § Eläinten perusoikeuksien turvaaminen

Julkisen vallan on turvattava eläinten perusoikeuksien toteutuminen ja kehitettävä yhteiskuntaa tavalla, joka turvaa eläinten perusoikeudet. Yritysten tulee toiminnassaan kunnioittaa eläinten perusoikeuksia.

Eläinten perusoikeuksia voidaan rajoittaa vain silloin, kun se on välttämätöntä ihmisten tai eläinten perusoikeuksien turvaamiseksi. Rajoitusten on oltava niin vähäisiä kuin mahdollista tavoiteltuun päämäärään nähden. Rajoituksia säädettyessä on kunnioitettava perusoikeuksien keskeistä sisältöä. Rajoituksista on säädetävä lailla.

3 § Luonnonvaraisten eläinten perusoikeudet

Luonnonvaraisella eläimellä on oikeus elämään sekä oikeus elää vapaudessa ja luonnollisessa elinympäristössään.

Luonnonvaraisella eläimellä on oikeus saada apua, jos eläin on sairas, loukkaantunut tai muutoin avuttomassa tilassa. Eläimellä on oikeus tulla lopetetuksi, jos eläin on sellaisessa tilassa, että hänen pitämisensä hengissä on ilmeisen julmaa. Eläimen lopettaminen tulee suorittaa lailla erikseen säädetyllä tavalla.

4 § Ihmisten hoidosta riippuvaisten eläinten perusoikeudet

Eläimellä on oikeus elämään sekä oikeus lajityypilliseen käyttäytymiseen ja oikeus saada perustarpeensa tyydytetyiksi.

Eläimellä on oikeus kokea ja ilmaista positiivisia tunteita sekä oikeus tulla suojelluksi ja olla vapaa ihmisen aiheuttamalta pelolta, kivulta, ahdistukselta ja kärsimykseltä.

Eläimellä on oikeus asianmukaiseen ravintoon ja juomaan hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämiseksi. Eläimellä on oikeus itse päättää, milloin hän syö ja juo.

Eläimellä on oikeus asianmukaiseen elinympäristöön, mukaan lukien suojaan ja lepoalueeseen.

Eläimellä on oikeus saada viivytyksettä asianmukaista hoitoa. Eläimellä on oikeus tulla lopetetuksi, jos eläin on sellaisessa tilassa, että hänen pitämisensä hengissä on ilmeisen julmaa. Eläimen lopettaminen tulee suorittaa lailla erikseen säädetyllä tavalla kunnioittaen eläintä tuntevana yksilönä.

5 § Eläinten jalostuskielto

Eläintä ei saa jalostaa siten, että jalostus voi aiheuttaa eläimelle tai tämän jälkeläiselle fyysisiä

tai psyykkistä haittaa taikka vaarantaa jälkeläisen luonnollisen käyttäytymisen tai kehityksen. Jalostuskiellon rikkomisesta säädetään lailla.

Tilan rajallisuuden vuoksi esittelemme tässä kirjoituksessa pääasiassa pelkästään ehdotuksen ensimmäisen ja toisen pykälän sisältöä, koska niissä eläinten oikeudellista asemaa vahvistetaan perustavanlaatuisimmin. Ehdotuksen peruslähtökohtana on, että eläinten oikeudellista asemaa on muutettava ja vahvistettava niin eläinten kuin yhteisen ympäristömmekin vuoksi. Ehdotuksessa ei siis etsitä näennäisiä muutoksia, jotka sallisivat ihmisen toiminnan ja eläinten käytön jatkuvan nykymuodoissaan.

Käsitlemme seuraavaksi eräitä ehdotuksen keskeisiä lähtökohtia: tuntoisten yksilöiden itseisarvoa, välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatteita sekä varovaisuusperiaatetta.

Tuntoisten yksilöiden itseisarvo

Ensimmäinen pykälä on yleispykälä eläinten suojelusta, jossa todetaan, että tuntoiset eläimet ovat yksilöitä ja että tuntoisella olennolla on itseisarvo. Eläimen asema yksilönä tarkoittaa velvollisuutta huomioida eläimen yksilölliset ominaisuudet häntä koskevassa päätöksenteossa. Tuntoisuudella tarkoitetaan kykyä kokea positiivisia ja negatiivisia tunteita. Itseisarvon kunnioittamisella puolestaan tarkoitetaan, että eläinten suojelussa eläinten itseyttä tai kognitiivisilla kyvyillä, tai tällaisten kykyjen puuttumisella, ei ole merkitystä sinänsä, vaan ihmisen on suojeltava tuntevaa olentoa sen itsensä takia. Eläimen kyvyt vaikuttavat eläimen kokemusten intensiivisyyteen ja monimuotoisuuteen, millä on merkitystä arvioitaessa eläimen etua. Siksi ne pitää ottaa huomioon parhaan ymmärryksen ja tieteellisen tiedon mukaisesti.

ELÄIMEN ASEMA YKSILÖNÄ TARKOITTAÄ VELVOLLISUUTTA
HUOMIOIDA ELÄIMEN YKSILÖLLISET OMINAISUUDET
HÄNTÄ KOSKEVASSA PÄÄTÖKSENTEOSSA.

Välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatteet

Ehdotuksen toisessa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatteet. Välttämättömyysperiaatteen mukaan eläinten perusoikeuksia voidaan rajoittaa vain, jos se on välttämätöntä ihmisten tai eläinten perusoikeuksien turvaamiseksi. Rajoitusten on siinä tapauksessa oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisesti niin vähäisiä kuin mahdollista tavoiteltuun päämäärään nähden ja kunnioitettava eläinten perusoikeuksien keskeistä sisältöä.

Perusoikeuksien rajoituksista päätettäessä ihmisten ja eläinten perusoikeuksia on lähtökohtaisesti pidettävä samanarvoisina. Huomionarvoista on, että välttämättömyysperiaate kattaa myös eläimen oikeuden elämään (3 § 1 mom. ja 4 § 1 mom.). Oikeudella elämään on kaksi ulottuvuutta. Ensinnäkin eläimellä on oikeus siihen, ettei sen elämää riistetä ilman välttämättömyysperiaatteen mukaista arviointia. Tämä

PERUSOIKEUKSIEN RAJOITUKSISTA PÄÄTETTÄESSÄ IHMISTEN JA ELÄINTEN PERUSOIKEUKSIA ON LÄHTÖKOHTAISESTI PIDETTÄVÄ SAMANARVOISINA.

tarkoittaa esimerkiksi, että eläin voidaan tappaa vain, jos se on välttämätöntä ja jos ei ole olemassa muita järkeviä keinoja ihmisten, eläinten tai jonkin tietyn lajin tai ympäristön suojelemiseksi tai jos kyseessä on itsepuolustus.

Lisäksi eläimen tappaminen tai lopettaminen on suoritettava laissa säädetyllä tavalla, joka aiheuttaa eläimelle vähiten kärsimystä, kipua ja tuskaa. Toiseksi oikeudesta elämään seuraa velvollisuus turvata aktiivisilla toimilla eläimen elämän edellytykset. Tällaisiin toimiin sisältyvät esimerkiksi ennakoiva eläintensuojelu ja terveydenhoito.

Välttämättömyysperiaate tarkoittaa ehdotuksen aineellisten eläinperusoikeuksien valossa toisin sanoen sitä, että eläimen käyttö on hyväksyttävää, jos se 1) perustuu ihmisen tai eläinyksilön tai lajin suojelemiseen tai välttämättömyyteen selviytymisen kannalta, 2) ei vahingoita tai rajoita kielteisesti eläimen fysiologisia ja henkisiä tarpeita tai käyttäytymiseen liittyviä tarpeita (eli loukkaa eläinten perusoikeuksia ja muita tavallisessa laissa säädettyjä oikeuksia) 3) eikä vaikuta myöskään muutoin kielteisesti eläimen hyvinvointiin ja terveyteen.

Varovaisuusperiaate

Ensimmäisen pykälän ensimmäisessä momentissa korostetaan, että eläintä tulee suojella pääasiassa riippumatta sen arvosta ihmiselle ja siten, että ehdotuksessa esitetyt eläinten perusoikeudet varmistuvat. Eläintutkimus on osoittanut, että tuntoisuutta esiintyy laajasti eläinkunnan eri lajeissa.

Tarkkaa rajaa sille, mitkä lajit ovat tuntemiskykyisiä, ei voida nykyisten tutkimustulosten perusteella kuitenkaan vetää. Rajanveto tuntemiskykyisinä ja tuntemiskyvyttöminä pidettyjen lajien välillä on jatkuvasti muuttuva, ja siksi yksilön tuntoisuuden suhteen pitää käytännössä soveltaa varovaisuusperiaatetta, joka tarkoittaa, että kaikki eläimet oletetaan tuntemuskkyisiksi, jollei muuta voida näyttää toteen. Ehdotuksessa korostetaan, että tieteellisen epävarmuuden vuoksi säännöksellä luodaan yhtäältä oletama eläinten tuntoisuudesta ja toisaalta velvoite olla laiminlyömättä perustuslaissa säädetyjä eläinoikeuksia tieteellisen tiedon puutteen vuoksi.

Eläinten edun ja yksilöllisten tarpeiden huomioonottaminen

Toisessa momentissa esitetään vaatimus eläimen edun ja yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamisesta kaikessa päätöksenteossa, joka vaikuttaa olennaisesti eläimen elinolosuhteisiin tai elinmahdollisuuksiin. Elinolosuhteet liittyvät ihmisten hoidosta riippuvaisiin eläimiin ja elinmahdollisuudet luonnonvaraisiin eläimiin. Eläintä koskevan asian ratkaisun on perustuttava saatavilla olevaan tieteelliseen tietoon eläinten hyvinvoinnista ja, jos mahdollista, myös olemassa olevaan tietoon eläimen yksilöllisistä tarpeista ja tottumuksista.

Päätöksenteon katsotaan vaikuttavan olennaisesti eläimen elinolosuhteisiin ja -mahdollisuuksiin silloin, kun se vaikuttaa ehdotettujen perusoikeuksien toteutumiseen (3–5 §§). Eläimen edun kannalta vain vähäisiä vaikutuksia ei pidetä pykälässä tarkoitettulla tavalla olennaisina. Ehdotuksessa todetaan, että tällainen vähäinen vaikutus voi esimerkiksi olla luonnossa elävän eläimen elinympäristön supistaminen siten, että eläimen elinmahdollisuudet kuitenkin säilyvät.

Eläinten asianosaiskelpoisuus

Pykälän kolmannen momentin mukaan eläimet ovat asianosaiskelpoisia viranomaisasioissa ja tuomioistuimissa. Asianosaiskelpoisuus tarkoittaa kykyä olla esimerkiksi oikeusjutun tai hallintoasian osapuoli. Eläimen puhevaltaa käyttää sen laillinen edustaja, jota tulee kuulla eläimen oikeutta tai etua koskevassa viranomaisasiassa, ja joka voi valittaa päätöksestä eläimen puolesta. Edustajana voi toimia myös eläimen omistaja silloin, kun omistajan ja eläimen edut eivät ole keskenään ristiriidassa. Lailla säädetään muiden tahojen oikeudesta edustaa eläimiä.

Ihminen voisi toisin sanoen edelleen ”omistaa” eläimen, mutta eläinten perusoikeuksia kokonaisuutena arvioitaessa ja toteutettaessa ”omistajuus” pyritään saattamaan eläimen edun ja perusoikeuksien mukaiseksi. Siten omistajuutta ohjataan huoltajuuden suuntaan. Kaikkia eläimiä omistussuhde ei kuitenkaan koske, ja siksi ehdotuksessa on myös säädetty luonnonvaraisten eläinten perusoikeuksista. Ihmiselle kuuluvasta eläinten puolesta käytettävästä puhevallasta tulee säätää tarkemmin tavallisen lain tasolla, ja sen tulee käsittää kaikki eläimet.

Vastuu eläinten perusoikeuksista

Pykälän neljännen momentin mukaan vastuu eläinten perusoikeuksien, hyvinvoinnin ja suojelun toteutumisesta kuuluu kaikille. Vastuun piiriin kuuluvat kaikki tuntoiset eläimet, ja vastuun kuulumisella kaikille halutaan korostaa, että eläinten perusoikeuksien toteutumiseen ja eläinten suojeluun liittyy arvoja, joita ei saa väheksyä ihmisyksilöiden perusoikeuksiin nähden.

Vastuun piiriin kuuluvat sekä eläinten hyvinvoinnin edistäminen että kärsimyksen estäminen ja ennaltaehkäiseminen. Yksilön osuus eläinten suojelussa ja perusoikeuksien turvaamisessa voi toteutua aktiivisena toimintana tai passiivisena pidättäytymisenä sellaisesta toiminnasta, joka loukkaa eläinten perusoikeuksia.

Lähtökohtaisesti tuntoisten eläinten perusoikeudet ja ihmisyksilöiden perusoikeudet ovat keskenään oikeudellisesti samanarvoisia, ja siksi ne on ristiriitatilanteissa tasapainotettava siten, että kummankin osapuolen perusoikeudet tulevat huomioonotetuiksi riittävästi. Näin pyritään ihmisen ja eläimen edun tasasuhtaiseen arviointiin, joka tarkoittaa ehdotuksen mukaisesti, että jokaisen vastuuseen eläimistä sisältyy yhteisestä elinympäristöstä huolehtiminen jokaista siinä elävää tuntevaa yksilöä kunnioittaen ja tämän perusoikeudet huomioon ottaen.

*

Perusoikeuksien toteutuminen ei mahdollistaisi nykymuotoista eläinten jalostamista, kasvattamista, käyttöä ja tappamista (ts. hyväksikäyttöä ja sortoa). Varovaisuus-, välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatteet luovat aineellisten perusoikeuksien kanssa vankat reunaehdot lainsäädännölle. Nämä reunaehdot puolestaan tarjoavat perustan tarkemman lainsäädännön laatimiselle ja lainsäädännön tulkinnalle ja soveltamiselle.

ELÄINTEN PERUSOIKEUDET LOISIVAT ELÄINTEN OIKEUDELLISELLE ASEMALE JA ELÄINTEN SUOJELULLE SELVÄSTI VANKEMMAN PERUSTAN SEKÄ KUNNIOITTAVAMMAN POHJAN IHMISTEN JA ELÄINTEN YHTEISELLE.

Esimerkiksi metsästäminen jokamiehenoikeutena ei luonnonvaraisten eläinten perusoikeudet huomioon ottaen voisi enää pääsääntöisesti olla sallittua. Jos ja kun eläinyksilöitä on karsittava luonnonvaraisesta populaatiosta, tehtävää tulisi hoitaa virkamiestyönä, eikä harrastuspohjalta kuten nyt – ellei nykymallille voitaisi esittää vahvoja perusoikeusperusteluja.

Eläinten perusoikeuksista säättäminen edellyttäisi myös julkisten varojen ohjauksesta entistä enemmän esimerkiksi ei-eläinperäisten elintarvikkeiden ja muuhun kuin eläinkokeisiin perustuvien tutkimusmenetelmien kehittämiseen, jotta eläinkokeista ja eläinperäisistä elintarvikkeista päästäisiin eroon niin pian kuin mahdollista.

Jää nähtäväksi, minkä tosiasiallisen sisällön lainsäätäjät, tuomarit ja oikeustieteilijät antaisivat eläinten perusoikeuksille lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä ja kuinka tehokkaasti eläinten perusoikeudet muuttaisivat ihmisten toimintaa. Selvää kuitenkin on, että eläinten perusoikeudet loisivat eläinten oikeudelliselle asemalle ja eläinten suojelulle selvästi vankemman perustan ja ihmisten ja eläinten yhteiselolle kunnioittavamman pohjan. Jo ehdotuksena ne tarjoavat oivan mahdollisuuden haastaa omia ja perinteisiä ajatusmalleja. Muutoksella on kiire.

Suomen eläinoikeusjuristien ehdotus eläinten perusoikeuksiksi löytyy kokonaisuudessaan perusteluineen yhdistyksen kotisivuilta osoitteessa:

<https://www.elaintenvuoro.fi/suomen-elainoikeusjuristit/#ehdotus>.

AKTIVISTEILTA POLIITIKOILLE: TURKISTARHAUS PUOLUEIDEN OHJELMISSA 1990–2020

LEEVI KARISALMI

Johdanto

MISSÄ MÄÄRIN IHMINEN saa hyötyä eläimistä? Pitäisikö eläimillä olla yhtäläinen oikeus elämäänsä kuin ihmisillä? Filosofisessa keskustelussa eläinten oikeuksista on erilaisia näkemyksiä. Filosofin Peter Singerin vuonna 1990 julkaistu ja suomalaisen eläinsuojelujärjestö Animalian toimesta vuonna 1991 suomennettu teos *Oikeutta eläimille* on eläin keskustelun klassikko. Singerin mukaan eläimet pyrkivät välttämään kipua, ja siksi kivun tuottaminen mille tahansa tuntevaan kykenevälle olennoille on väärin. Singerin mukaan eläimet tulee ”vapauttaa”. Hän tarkoittaa vapauttamisella vapauttamista tarpeettomasta tuskasta, mutta ei ihmisten käytöstä.

Toinen merkittävä eläinasiaan paneutunut filosofi Tom Regan puolestaan painotti näkemystä eläinten itseisarvosta. Hänestä eläimillä on oikeus elämäänsä kuten ihmisilläkin. Näin ollen hänen mielestään kaikki eläinten hyväksikäyttäminen, kuten eläinkokeet, eläintalous ja metsästys, tulisi kieltää. Toisaalta Regan on myös esittänyt, että ihmisen henki menee lopulta eläimen hengen edelle. Yksinkertaistetusti esitetynä ja tämän artikkelin tarpeet täyttävänä lähtökohtana näen, että *eläinsuojelullisesta näkökulmasta* eläimille ei saa aiheuttaa kipua, mutta sen myötä ei täysin kiistetä ihmisten oikeutta käyttää eläimiä hyödykseen. *Eläinoikeusnäkökulma* sen sijaan asettaa eläimet ihmisten tavoin toimijoiksi, joilla on sekä oikeuksia että oikeus olla vapaita ihmisten tarpeista ja hyväksikäytöstä. Eläinoikeudet siis kuuluvat eläimille siinä missä ihmisoikeudet ihmisille.

Suomessa yksi eläinsuojelun ja eläinoikeuksien näkökulmasta ongelmallisimmista elinkeinoista on turkistarhaus, jonka tarkoituksena on kasvattaa pääasiassa kettuja ja minkkejä, jotta niiden turkeista saadaan asusteita. Suomi lukeutuu maailman suurimpien turkistuottajamaiden joukkoon, ja aiheeseen kytkeytyy useita erilaisia näkökulmia kuten eettisyys ja talous.

Turkikalalla on tapahtunut merkittävää muutosta viimeisten 30 vuoden aikana. Turkiseläinten Kasvattajain Liittoon kuuluvien tilojen määrä on laskenut vuoden 1990 yli 3 000:sta alle 700:n. Kuten yleisestikin maataloudessa myös turkistilojen koko on kasvanut, mutta henkilötyövuosien määrä on samalla vähentynyt. Turkistarhaus on hyvin paikallinen toimiala, koska 95 prosenttia tiloista sijaitsee Pohjanmaan alueella.¹

¹ FIFUR 2020, Tilastot 2020, 31–33. Saantitapa: https://fifur.fi/sites/default/files/fifur_tilastot_statistik_2020_1.pdf. Viitattu 18.6.2021.

SAMAAN AIKAAN, KUN TILOJEN JA HENKILÖTYÖVUOSIEN
MÄÄRÄ ON VÄHENTYNYT, KESKUSTELU ALAN
HYVÄKSYTTÄVYYDESTÄ ON LISÄÄNTYNYT MUIDENKIN
KUIN VAIN ELÄINAKTIVISTIEN PIIRISSÄ.

Turkiskasvattajat ovat kuitenkin puhuneet myös alan mahdollisesta vahvistumisesta muun muassa Venäjän ja Kiinan lisääntyvän kysynnän vuoksi.²

Samaan aikaan, kun tilojen ja henkilötyövuosien määrä on vähentynyt, keskustelu alan hyväksyttävyydestä on lisääntynyt muidenkin kuin vain eläinaktivistien piirissä. Tässä artikkelissa käsittelem suomalaisten puolueiden vuosina 1990–2020 julkaistuissa ohjelmissa esitettyjä näkemyksiä turkistarhauskysymyksestä ja tuon esille eläinaktivistien toiminnan merkityksen sille, että asia on noussut laajemmin poliittiseen keskusteluun.

Suomalainen eläinasialiike

Suomessa on ollut järjestäytyntä toimintaa eläinten hyväksi 1800-luvun loppupuolelta asti. Helsingin eläinsuojeluyhdistyksen perustamisen jälkeen vuonna 1874 toimintaa alettiin järjestää myös muissa kaupungeissa. Tätä ennen jo vuonna 1870 Zacharias Topelius oli perustanut pikkulintujen suojeluun keskittyneen Maj Föreningen -yhdistyksen.³ Vuosisadan vaihteessa painopisteeksi nousi keskustelu vivisektiosta eli koe-eläinten käyttämisestä tieteellisessä tutkimuksessa. Erityisen paheksuttavana nähtiin kurare-myrkyn käyttäminen, joka lamautti eläimen tahdonalaiset lihakset, muttei vaikuttanut tuntoaistiin. Vivisektiosta käydyn keskustelun myötä keväällä 1901 perustettiin Uudenmaan eläinsuojeluyhdistys, joka nimettiin vuonna 1907 uudestaan Suomen eläinsuojeluyhdistykseksi (nyk. SEY Suomen eläinsuojelu).

Käytännössä eläinlainsäädäntöä ei 1900-luvun alkuvuosikymmeninä juurikaan ollut, paitsi asetustasoisena sakkorangaistuksen uhalla. Ensimmäinen eläinsuojelulaki tuli Suomessa voimaan 1934. Laissa kiellettiin muun muassa kotieläinten tarpeeton ja liiallinen kurittaminen. Toisen maailmansodan jälkeisenä talouskasvun aikana koe-eläinten käyttö lisääntyi, ja 1960-luvulla Suomeen perustettiin Pohjoismaiden liiton alaosa tuskallisten eläinkokeiden vastustamiseksi. Nimikeskustelua käytiin yhdistyksen piirissä läpi 1960-luvun, ja lopulta vuonna 1968 nimeksi päätettiin vaihtaa Koe-eläinten suojelu ry.

Kuten nimistä on havaittavissa, eläinkokeet olivat vahvasti tämän yhdistyksen agendalla, mutta myös turkistarhaus ja tehotuotanto nousivat esille jonkin verran. On tärkeää huomata, että suomalaisella eläinasiakentällä ei ollut täydellistä konsensusta ajettavista asioista. Esimerkkinä mainittakoon Suomen eläinsuojeluyhdistyksen puheenjohtajan Eero Corellin 1960-luvulla esittämät kriittiset kannat eläinkokeiden täydelliseen kieltämiseen. Eläinkokeista tulikin aihe, joka jakoi suomalaisia eläinsuojelijoita 1960-luvulla.

Eläinten oikeuksista 1990-luvulla käyty kansainvälinen keskustelu vaikutti myös suomalaisten eläinoikeusjärjestöjen voimistumiseen ja julkisen keskustelun lisäänty-

2 HS.fi 18.6.2021. Saantitapa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008038387.html>. Viitattu 18.6.2021.

3 Topelius oli muutoinkin merkittävä tekijä suomalaisen eläinsuojelun alkuhetkillä. Hän oli perustamassa myös Helsingin Eläinsuojeluyhdistystä ja vaikutti myös lasten ja nuorten parissa eläinsuojelun hyväksi.

ELÄINTEN OIKEUKSISTA 1990-LUVULLA KÄYTY KANSAINVÄLINEN KESKUSTELU VAIKUTTI MYÖS SUOMALAISTEN ELÄINOIKEUSJÄRJESTÖJEN VOIMISTUMISEEN JA JULKISEN KESKUSTELUN LISÄÄNTYMISEEN.

miseen. Koe-eläinten suojelu ry oli muuttanut nimensä Eläinsuojeluliitto Animaliaksi, josta olikin kehittynyt varteenotettava asiantuntijajärjestö. Järjestöt seurasivat kansainvälisten järjestöjen esimerkkiä ja hyödynsivät julkisuuden henkilöitä kampanjoinnissa. Esimerkiksi vuonna 1994 Animalian turkistarhausta vastustavassa mainoksessa esiintyivät Miss Suomi -voittajat Tanja Vienonen (1991) ja Henna Meriläinen (1994) sekä vuoden 1994 Suomen Neito Mia Forsell pelastetun tarhaketun kanssa. Samana vuonna kansainväliset huippumallit olivat esiintyneet PETA:n (People for the Ethical Treatment of Animals) laajassa turkisten vastaisessa mainoskampanjassa.

Keskustelu eläinten aseman filosofisista lähtökohdista on kytkettävissä Suomessa tapahtuneeseen eläinliikkeen radikalisoitumiseen tai ainakin radikaalimman toiminnan esille nousuun. Turkistarhauksesta oli käyty keskustelua ja sitä vastaan kampanjoitu aiemminkin, mutta vuonna 1995 eläinaktivistien suorittamat turkiseläinten vapautusiskut ja muut sabotaasiteot herättivät paljon mediahuomiota ja kiivasta julkista keskustelua. Saman vuoden keväällä oli syntynyt Oikeutta Eläimille -järjestö, joka hyväksyi radikaalimmat toimet kuin Animalia ja SEY. Radikaalius oli muualla ollut osa eläinasialiikettä jo 1970- ja 1980-luvuilla, jolloin oli tehty jopa pommi-iskuja. Pirita Juppi on väitöskirjassaan (2004) tuonut esille osuvan luokittelun suomalaisista eläinaktivismiliikkeistä. Tuolloin SEY ja Animalia nähtiin eläinsuojeluliikkeinä, jotka eivät hyväksyneet sabotaasi-iskuja. Oikeutta eläimille edusti eläinoikeusnäkökulmaa, joka hyväksyi iskut, mutta ei harjoittanut niitä. Myös Eläinten Vapautusrintaman (suomalainen vastine Animal Liberation Frontille) lähtökohta oli eläinoikeudellinen, ja se myös hyväksyi sekä toteutti erilaisia iskuja.

Erilaisia vapautus- ja sabotaasi-iskuja tehtiin 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa. Näistä eniten huomiota sai itsenäisyyspäivänä 1997 Orimattilassa tapahtunut välikohtaus, jossa turkistarhaaja ampui haulikolla tarhalleen tunkeutuneita eläinaktivisteja. Radikaalien toteuttamat iskut leimasivat myös maltillisempien eläinsuojelujärjestöjen toimintaa, koska eläinasialiikkeessä toimineet henkilöt niputettiin usein yhtenäiseksi joukoksi, vaikka todellisudessa eri liikkeillä oli hyvinkin erilaisia näkemyksiä muun muassa hyväksytyistä toimintatavoista.

2000-luvulla varsinaiset vapautus- ja sabotaasi-iskut ovat vähentyneet, ja eläinaktivistien toimintatapoihin on tullut muutos. Kännykkäkameroiden ja sosiaalisen median kehittyessä eläinaktivistit ovat alkaneet kuvata videoita eläinyksiköistä, joihin he ovat tunkeutuneet, ja julkaista havaitsemiaan epäkohtia. Aktivistit järjestävät myös erilaisia mielenosoituksia esimerkiksi teurastamoille menevillä teillä. Merkittävä saavutus turkistarhauksen vastustamisessa oli kaikkien aikojen ensimmäinen Suomessa eduskuntakäsittelyyn edennyt kansalaisaloite, joka koski turkistarhauksen kieltämistä. Kaikkiaan *Turkistarhaton Suomi* -aloite keräsi lähes 70 000 kannattajaa, kun vaadittava määrä on 50 000.

Puolueiden ohjelmat ja turkistarhaus määrällisesti

1980- ja 1990-luvuilta alkaen yhteiskunnan ja politiikan voidaan nähdä muuttuneen yksilökeskeisemmäksi. Puolueiden rooli toimivina kollektiivisubjekteina on muuttunut enemmän alustaksi tai väyläksi tehdä politiikkaa. Poliitiikka on henkilöitynyt ja muuttunut yksilökeskeisemmäksi, mihin myös median toiminnalla on ollut vaikutuksensa. Puolueen puheenjohtaja on noussut puolueen keulakuvaksi, ja puolueen näkyvyys kollektiivisubjektina on laimentunut. Syitä henkilöitymiseen on etsitty televisio-ohjelmien viihteellistymisestä ja eduskuntavaalien muuttumisesta yhä enemmän pääministerivaaleiksi, mikä perustuu eduskunnan ja pääministerin

aseman voimistumiseen 1980-luvulta alkaen.⁴ Vuoden 2000 perustuslaista on löydetävissä myös oikeudellista perustaa pääministerivaali-näkemykselle.⁵ Samaan aikaan puolueiden jäsenmäärät ovat pääsääntöisesti laskeneet.

Huolimatta edellä mainituista seikoista – tai miksei juuri siitä syystä – käsittelen puolueiden ohjelmissaan esittämiä näkemyksiä turkistarhauksesta. Vaikka media nostaa esiin erityisesti puolueiden johtajia ja heidän näkemyksiään, käytännössä he edustavat puoluejohtajina esiintyessään puolueen kantaa – tai ainakin heidän tulisi edustaa. Puolueiden kannat löytyvät niiden julkaisemista ohjelmista, jotka toimivat puolueen tekemän politiikan pohjana. Puolueohjelmissa puolue esittäytyy kollektiivisena toimijana, joka esittää näkemyksiään erilaisista asioista.

Olen käyttänyt aineiston keräämisessä Pohtiva-tietokantaa, johon on koottu laajasti suomalaisten puolueiden ohjelmia. Valitsin analyysiin lähes kaikki tietovarannosta löytyvät ohjelmat, joiden joukossa on niin kannanottoja kuin periaate-, yleis-, vaali- ja sektorialakohtaisia erityisohjelmia. Ohjelmien suhteen en ole tehnyt tarkempaa jakoa sen suhteen, millainen ohjelma on ollut kyseessä. Erilaiset ohjelmat kuitenkin poikkeavat lähtökohtaisesti lähestymistavoiltaan siten, että esimerkiksi periaateohjelmat ovat usein teoreettisempia kuin tietyt sektorialakohtaiset ohjelmat, joissa esitetään käytännöllisiä ratkaisuja ja tavoitteita tiettyihin asioihin. Puolueen sisäiseen käyttöön tarkoitettut taustamuistiot olen jättänyt tarkastelun ulkopuolelle.

Puolueiden välillä on merkittäviä eroja julkaistujen ohjelmien määrissä. Yleisesti ottaen kaikilla puolueilla ohjelmien määrä on kasvanut lähestyttäessä nykypäivää. Kasvua selittää sektorikohtaisten erityisohjelmien lisääntyminen. Vaikuttaa siltä, että puolueet ovat nähneet tarpeelliseksi määritellä aikaisempaa tarkemmin puolueen suhtautumisen politiikan eri osa-alueisiin. Laaja ja yksityiskohtainen ohjelmatyö tarjoaa tukea sekä puoluejohtajien kannanotoille että tavallisille puoluejäsenille.

Taulukko 1. Puolueiden ohjelmamäärät vuosina 1990–2020 sekä ohjelmat, joissa puolueet ovat aiheita käsitelleet.

| Puolue | Turkistarhausta puolustavat kannat | Turkistarhausta vastustavat kannat | Eläinten hyvinvointi-, suojelu- tai oikeuskannat | Puolueiden ohjelmien määrä |
|------------------|------------------------------------|------------------------------------|--|----------------------------|
| Keskusta | 1 | - | 8 | 78 |
| Kokoomus | - | - | 7 | 70 |
| RKP | 7 | - | 5 | 77 |
| SDP | - | - | 14 | 94 ⁶ |
| SMP/PS | 5 | - | 5 | 29 |
| Vasemmistoliitto | - | 5 | 13 | 55 |
| Vihreät | - | 14 | 39 | 126 |

⁴ Mickelsson 2015, 307–308.

⁵ Railo & Ruohonen 2016, 233–240.

⁶ 21 näistä julkaistiin vuoden 1999 puoluekokouksessa, jolloin puolue juhli 100-vuotista taivalta.

Turkistarhaus kytkeytyy kiinteästi keskusteluun eläinten hyvinvoinnista, suojelusta ja oikeuksista. Kolmenkymmenen vuoden aikana ohjelmien määrän kasvaessa ovat kasvaneet myös puolueiden kannanotot eläinten oloista. Absoluuttisesti eniten eläimiä ohjelmissaan käsitteli vihreät. Eniten puolueiden ohjelmia laadittiin 2010-luvulla, ja silloin eläimiä koskevien kantojen määrässä erottui kolme puoluetta. Vihreät, vasemmistoliitto ja perussuomalaiset käsittelivät eläinten hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä noin joka neljännessä ohjelmassaan.⁷ Muiden puolueiden eläimiä koskevat maininnat liikkuivat noin joka kuudennen ja yhdennentoista ohjelman välissä.

Määrällisesti tarkasteltuna puolueista on muodostettavissa kaksi ryhmää. Toiseen kuuluvat vihreät, perussuomalaiset, vasemmistoliitto ja RKP. Näillä puolueilla oli ohjelmissaan selkeitä kantoja turkistarhaukseen, ja kantoja tuotiin esiin useammin. Toisen ryhmän muodostavat SDP, keskusta ja kokoomus, joiden kanta turkistarhaukseen jää avoimeksi tai kanta esitetään harvoin. Turkistarhausta aktiivisemmin esille tuoneen ryhmän sisällä puolueet voidaan jakaa turkistarhausta puolustaviin ja vastustaviin. Perussuomalaiset ja RKP puolustivat turkistarhausta aktiivisesti. Vihreät ja vasemmistoliitto puolestaan vastustivat turkistarhausta ja kannattivat sen kieltämistä.

Turkistarhaus on noussut puolueiden ohjelmissa esiin yhä useammin. 1990-luvulla vain vihreät otti kantaa turkistarhaukseen. Vihreiden ohjelmissa turkistarhauskiellon vaatimukset ovat 2000-luvulla säilyneet ja tavoitetta on tuotu yhä näkyvämmiin esille. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä turkistarhauskeskusteluun liittyivät RKP ja perussuomalaiset, jotka asettuivat puolustamaan turkiselinkeinoja. Puolueiden kanta on säilynyt samankaltaisena myös 2010-luvun aikana. Suurimman muutoksen aktiivisuudessaan on tehnyt Vasemmistoliitto. Vuosina 1990–2009 puolue ei ottanut kantaa turkistarhakysymykseen. 2010-luvulle tultaessa puolue omaksui ohjelmiinsa turkistarhaamiskieltoa vaativan näkemyksen, jota se on tuonut esiin aktiivisesti verrattuna aiempaan hiljaisuuteen.

⁷ Vihreät 17 ohjelmassaan 66:sta, vasemmistoliitto kahdeksassa 30:stä ja perussuomalaiset neljässä 17:stä.

Taulukko 2. Turkistarhausta puolustavien ja vastustavien kantojen kehittyminen 1990–2020 puolueittain.

| Puolue | Vastaan 1990- luku | Puolesta 1990- luku | Vastaan 2000- luku | Puolesta 2000- luku | Vastaan 2010- luku | Puolesta 2010- luku |
|-----------------------|--------------------------|---------------------------|--------------------------|---------------------------|--------------------------|---------------------------|
| Keskusta | - | - | - | - | - | 1 |
| Kokoomus | - | - | - | - | - | - |
| RKP | - | - | - | 3 | - | 4 |
| SDP | - | - | - | - | - | - |
| SMP/PS | - | - | - | 2 | - | 3 |
| Vasemmisto- liitto | - | - | - | - | 5 | - |
| Vihreät | 1 | - | 6 | - | 7 | - |

Terroria, eettisyyttä ja syvä hiljaisuus

Turkistarhauksen puolustajien merkittävimmät argumentit tarhauksen jatkamiseksi olivat elinkeinovapaus, työllisyys ja alueelliset vaikutukset. Perussuomalaisten ohjelmissa turkistarhaus tuotiin esille esimerkkinä elinkeinosta, jota ei tulisi kieltää. Vuoden 2011 maaseutua käsittelevässä ohjelmassaan puolue mainitsi turkistarhauksen ja turvetuotannon julkisuudessa tuomittuina aloina, joita he haluavat puolustaa. Puolue myös tuomitsi turkistarhoille tehdyt sabotaasi-iskut.

Perussuomalaisten turkistarhaukseen liittyvä retoriikka on tiukentunut 2010-luvulla. Siinä missä puolue oli aiemmin tuominnut sabotaasin turkistarhausta vastaan, koska se oli laillista liiketoimintaa, on uudemmissa ohjelmissa sabotaasi-termi vaihtunut viharikokseen ja terroritekoihin. 2010-luvun ohjelmissa perussuomalaisten kanta turkistarhaukseen esitetään kutakuinkin samoilla sanoilla. Turkistarhaiskut nähdään viharikoksina yrittäjää kohtaan ja terroritekona yritystä vastaan.

Terrori-iskuihin rinnastaminen ei ollut kuitenkaan perussuomalaisten oma keksintö, vaan juuret terrorismiretoriikkaan löytyvät jo vuoden 1995 ”kettutyttöisku” käsitteestä julkisesta keskustelusta. Myös eduskuntakeskustelussa sabotaasitoimintaa verrattiin terroriin, sillä esimerkiksi vuonna 1998 eduskunnassa käydyssä keskustelussa keskustan Sulo Aittoniemi ja RKP:n Ulla-Maj Wideroos puhuivat turkisterrorista ja terrori-iskuista.⁸

RKP:n retoriikka on ollut maltillisempaa. Turkistarhausta puolustaessaan puolue on keskittynyt alueelliseen näkökulmaan, mikä on ymmärrettävää, koska turkistarhaus on ollut merkittävä elinkeino ruotsinkielisillä alueilla. Kuten edellä mainittiin, 95 prosenttia turkistiloista sijaitsee Pohjanmaan alueella, joka on osin RKP:n vahvaa peruskannatusaluetta. Alueellisuuden lisäksi työllisyys ja turkisyrittäjien hyvinvointi ovat olleet puolueelle tärkeitä asioita.

Maaseutupoliittisessa kannanotossaan vuonna 2007 RKP kiinnitti huomiota erityisesti lomitusjärjestelmän kehittämiseen ja maatalousyrittäjien lomaoikeuteen. Vaikka turkistarhausta käsiteltiin edellä mainitussa kannanotossa konkreettisesta näkökulmasta, ei turkistarhaus muissa ohjelmissa nouse esille kuin pintapuolisina tarhausta puolustavina toteamuksina.

Turkistarhausta ovat ohjelmissaan aktiivisesti vastustaneet vihreät ja vasemmistoliitto, vasemmistoliitto tosin vasta 2010-luvulla. Eläinoikeudet ja eläinoikeusnäkökulma ovat olleet vihreiden ohjelmissa vahvasti esillä 1990-luvulta asti ja vahvistuneet ajan myötä. Vaikka puolueen ohjelmissa puhuttiin aktiivisesti eläinten oikeuksista, se ei kuitenkaan tarkoittanut täydellistä eläinten hyväksikäytöstä luopumista. Vihreät ovat ajaneet mahdollisimman laajaa eläinten hyvinvointia huomioonottavaa eläinsuojelua.

Vihreiden näkemykset kytkeytyivät läheisesti myös ympäristökysymyksiin. Tämä näkyi esimerkiksi vuonna 2002 julkaistussa periaateohjelmassa ajatuksena vihreästä BKT:stä, jossa huomioitaisiin muun muassa eläinten kärsimys ja ympäristön tuhoutuminen. Vihreiden ajattelussa eläinten hyvinvointi kytkeytyi vahvasti luomutuotantoon, jossa eläimet voisivat toimia lajinnomaisesti. 2000-luvulta alkaen kasvisruoan merkitys nousi esiin ja alkoi vahvistua vihreiden ohjelmakannoissa.

Ohjelmien perusteella vihreät oli vuosina 1990–2020 selvästi aktiivisin turkistarhaukseen kantaa ottanut puolue. Vihreät oli ainoa puolue, joka käsitteli aihetta 1990-luvulla: vuoden 1999 eduskuntavaaleihin tähdänneessä ohjelmassa todettiin turkistarhauksen olevan epäeettistä ja pilaavan suomalaisen maatalouden maineen.

⁸ Lähetekeskustelu Lakialoite 141/1997 vp. EK PTK 20/1998, 908–938.

Vihreiden tuolloin esittämä tavoite tarhauksen lopettamisesta kymmenen vuoden siirtymäajalla oli reaktio 1990-luvun lopun mediassa esille nousseeseen turkistarhauskeskusteluun. Tavoite näyttää etenkin nykypäivästä katsottuna utopistiselta, jos otetaan huomioon turkistarha- ja muiden eläinaktivisti-iskujen aiheuttama vastustus, jota eläinliikkeen toimijat kohtasivat. Vihreät näki turkistarhauksen ennen kaikkea eettisesti kestävämmänä, koska turkiseläimille ei voitu turvata lajinmukaisia elinolosuhteita.

Turkistarhauksen lisäksi vihreät piti epäeettisenä kananmunien häkkituotantoa, josta luovuttiinkin EU-tasolla vuonna 2012. Mainittakoon, että vanhat kilpakumppanit Animalia ja SEY tekivät yhteistä näkyvää kampanjaa asian edistämiseksi. Vihreät ymmärsi EU-tason päätöksenteon merkityksen myös turkistarhauksen osalta, ja asiaa käsiteltiin vuosien 2004 ja 2009 eurovaaliohjelmassa.

Vasemmistoliitto on noussut vihreiden kanssa merkittävimmäksi turkistarhauksen vastustajaksi. Puolueen turkistarhauskanta ei kuitenkaan kytkeytynyt yhtä selvästi eläinoikeus- ja eettisyyskysymykseen kuin vihreillä. Turkistarhauksesta luopumisessa korostettiin usein elinkeinostaan luopuville tarhaajille kehitettävää luopumisjärjestelmää, joka tukisi siirtymistä toiselle alalle. Vasemmistoliitto vaati useita kertoja eläinten tehotuotannosta luopumista ja siirtymistä kasvisruokapainotteisuuteen. On mielenkiintoista, ettei turkistarhaus poliittisesti herättänyt vasemmistoliiton ohjelmissa radikaalimpia näkemyksiä, kun ottaa huomioon, kuinka aktiivisesti puolue vaati kasvisruoan lisäämistä ja muutosta tehotuotantoon.

Turkistarhaukseen kytkeytyvässä retoriikassaan vasemmistoliitto ei tuonut esille eläinoikeuksia tai eettistä ongelmallisuutta. Ainoan kerran eläinoikeus-termi esiintyi vuoden 2018 *Tehdään yhdessä inhimillinen Suomi* -ohjelmassa, jossa kasvisruokapainotteisuuteen siirtymistä perusteltiin (ilmastonmuutoksen ohella) eläinoikeusnäkökulmalla. Vasemmistoliiton ohjelmista on vaikea tulkita turkistarhauskiellon perusteita, koska kantoja perusteltiin hyvin niukasti. On myös tulkinnanvaraista, mitä muuta korostuneella luopumisjärjestelmän näkökulmalla tavoiteltiin kuin oikeudenmukaisuutta ammattinsa menettäviä kohtaan. Osaltaan puolueen myöhäinen herääminen turkistarhauskysymykseen johtuu todennäköisesti sen historiasta. Vaikka vasemmistoliitto onkin nykyisin profiloitunut punavihreäksi puolueeksi, sillä on perinteinen työväentaustainen kannattajajoukko, joka on ollut huolissaan työpaikkojen menetyksestä.

1990-luvun taitteessa tapahtuneen laitasemmiston romahduksen myötä Suomeen muotoutui kolmen johtavan puolueen asetelma, joka jatkui vuoden 2011 eduskuntavaaleihin asti. Vuosien 1991–2011 välisenä aikana SDP, keskusta ja kokoomus yhdessä täyttivät noin kolme neljäsosaa eduskunnan 200 edustajapaikasta. Useimmiten kaksi näistä olisi yhdessä voinut muodostaa enemmistöhallituksen. Tavaksi vakiintui, että yhden rooliksi jäi olla johtava oppositio puolue. Näitä vahvimmin vallan kahvassa olleita puolueita turkistarhaus ei ohjelmatyön perusteella juurikaan kiinnostanut.

Miksi turkistarhauksen kaltainen aihe, joka sisältää niin eettisiä kuin taloudellisia-kin puolia, ei ole näkynyt näiden kolmen puolueen ohjelmissa? SDP ja kokoomus eivät ottaneet vuosien 1990–2020 ohjelmissaan minkäänlaista kantaa turkistarhaukseen, ja keskustakin vain kerran vuonna 2014, jolloin se tyytyi toteamaan, että turkistarhausalaa pitää kehittää. Vastaus kysymykseen lienee hyvin pitkälti kysymyksen aiheessa itsessään. Suurista puolueista saattoi tuntua liian riskialttiilta ottaa kantaa turkistarhauskysymykseen, johon sisältyi monenlaisia ulottuvuuksia. Esimerkiksi SDP on

pyrkinyt ylläpitämään työväenpuolueen imagoa, minkä vuoksi sen olisi voinut ollut vaikeaa linjata työllistävän alan alasajoa. SDP on kuitenkin muuttamassa vaitonaista linjaansa merkittävästi, sillä puolue hyväksyi aloitteen turkistarhauksen kieltämisestä vuoden 2020 puoluekokouksessa. Tavoite tulee todennäköisesti näkymään yhä enemmän puolueen ohjelmissakin, joissa se ei kuitenkaan vielä tarkastelemanani ajanjaksona näkynyt.

Kokoomuksen yrittäjyyssmyönteiseen linjaan elinkeinovapauden rajoittaminen ei olisi istunut luontevasti. Keskustan kantaan puolestaan vaikuttavat maaseudun elinvoimaisuuteen ja yrittäjyyteen liittyvät näkökulmat. Voidaan myös ajatella, että eläinoikeusliike ei kuitenkaan vielä saavuttanut niin suurta näkyvyyttä ja voimaa vaikuttaa poliittisiin toimijoihin, että suurten puolueiden olisi ollut pakko ottaa kantaa turkistarhauskieltovaatimukseen tai asettua pontevasti turkistarhaajien puolelle.

Hyvänä osoituksena toimii turkistarhauskieltoa koskeneesta kansalaisaloitteesta käyty äänestys, jossa turkistarhauskielto ei saanut riittävää kannatusta. Niin SDP:n (30–8), keskustan (32–1) kuin kokoomuksenkin (37–4) kansanedustajat äänestivät pääasiassa turkistarhauskieltoa vastaan. Reaalipolitiikka vaikutti puolueiden kantoihin siten, että ne halusivat säilyttää asioiden nykyisen tilan eli turkistarhauksen jatkumisen.

Turkikset ja tulevaisuus?

Aktiivisesti eläinten asioita puolustanut liikehdintä on viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana nostanut turkistarhauksen yhä näkyvämmiin poliittiselle agendalle. Puolueet ovat reagoineet tähän muodostamalla ja tuomalla esiin omia näkemyksiään tai vaihtoehtoisesti vaikenemalla asiasta. Täysin luotettavia ja yksiselitteisiä mielipideaineistoja on haastavaa saada, koska turkistarhaus on monitahoinen asia ja kysymyksenasettelukin vaikuttaa vastaajan näkemyksiin. Esimerkkinä kysymyksenasettelusta ja asian kompleksisuudesta käyvät erilaiset aiheesta julkaistut raportit. Animalian julkaiseman raportin mukaan vuonna 2020 noin kolme neljästä suomalaisesta vastusti turkisalan tukemista, mutta täyskieltoa kannatti alle 40 prosenttia.⁹

Suomen Turkistarhaajain Liitto on puolestaan kääntänyt kysymyksensä siten, että yli puolet suomalaisista suhtautuu positiivisesti tai melko positiivisesti kotimaisilla sertifioituilla tiloilla tapahtuvaan turkistarhaamiseen ja 84 prosenttia suhtautuu samankaltaisesti luonnonmateriaalien käyttöön vaatetuksessa.¹⁰

Vaikka 2000-luvulla eduskunnassa on esitetty aloitteita ja kysymyksiä turkis-eläinten oloista aikaisempaa enemmän, *Turkistarhaton Suomi* -kansalaisaloite voidaan nähdä merkittävänä kohtana turkistarhauskysymyksen siirtymisessä eläinliikkeen

⁹ Animalia 2021, Eläinoikeusraportti, 9–10. Saantitapa: <https://animalia.fi/wp-content/uploads/2021/03/Animalia-Eläinoikeusraportti-2021-1.pdf>. Viitattu 22.6.2021.

¹⁰ FIFUR 2020, Tilastot 2020, 10–11. Saantitapa: https://fifur.fi/sites/default/files/fifur_tilastot_statistik_2020_1.pdf. Viitattu 22.6.2021.

AKTIIVISESTI ELÄINTEN ASIOITA PUOLUSTANUT LIIKEHDINTÄ
ON VIIMEISTEN KOLMENKYMMENTEN VUODEN AIKANA
NOSTANUT TURKISTARHAUKSEN YHÄ NÄKYVÄMMIN
POLIITTISELLE AGENDALLE.

parista poliittisen päätöksenteon piiriin. Silloin pallo – tai voitaisiinko sanoa turkis – heitettiin poliittisten päättäjien eteen. Aika ei kuitenkaan ollut kypsä kiellolle ja kansalaisaloite hylättiin äänin 146–36.

Poliittisissa ohjelmissa turkistarhaukseen on liittynyt erilaisia näkökulmia. Vaikka vihreitä voidaan pitää Suomen aktiivisimpana turkistarhauksen vastustajana, ei asia ole sillekään ollut koskaan kynnyskysymys hallitukseen osallistumisen suhteen. Turkistarhauksen vastustajat saivat positiivisia uutisia, kun SDP puoluekokouksessaan 2020 hyväksyi aloitteen turkistarhauskiellosta. SDP:n linjausta voidaan pitää merkittävänä, koska se on suurin turkistarhauskieltoa kannattava puolue Suomessa.

Puoluekentän muuttuminen kolmesta suuresta nykyiseen kuuteen noin 10–20 prosentin kannatuksen saavaan puolueeseen luo lisää haasteita päätöksentekoon, koska hallitukseen osallistuu useita puolueita, joista jokaisella on omat näkemyksensä ja painotuksensa. Tällä hetkellä näyttää epätodennäköiseltä, että turkistarhausta vastustavat puolueet voisivat saavuttaa tarpeeksi kansanedustajapaikkoja pystyäkseen keskenään muodostamaan enemmistöhallituksen. Turkistarhauksen poliittinen ratkaisu lepää pitkälti kokoomuksen, keskustan ja perussuomalaisten varassa. Näistä kaksi jälkimmäistä ovat ohjelmissaan ilmoittaneet tukevansa turkistarhausta elinkeinona. Kokoomus puolestaan on väistellyt aihetta, eikä sen ohjelmakannoissa ole näkynyt eläinsuojelullista tai -oikeudellista ulottuvuutta.

Paljon turkisalan tulevaisuudesta riippuu myös kysynnän määrästä ja mahdollisesta kansainvälisestä yhteistyöstä sekä EU-tason lainsäädännöstä. Turkistarhaajien toiveet elinkeinon kasvusta eivät ole täysin tuulesta temmattuja. Koska moni muu maa on luopunut turkistarhauksesta, voi kysynnän jatkuminen luoda suomalaiselle turkisteollisuudelle mahdollisuuden. Kun poliittinen tuki turkistarhauksen kieltämiselle on vajavainen eikä kysynnän romahdukseen ole vielä näköpiirissä, voi turkistarhauskielto olla kauempana kuin luulemmekaan. Vaikka turkistarhausta vastustetaan puolueiden ohjelmissa aktiivisemmin kuin 30 vuotta sitten, sitä myös puolustetaan aktiivisemmin.

Tuleeko Suomesta turkistarhauksen suurvalta? Vai löytävätkö päättäjät yhteisen näkemyksen, jolla ala ajetaan hallitusti alas ja ihmiset ohjataan uusille aloille? Eläinaktivistit toivat turkistarhauksen näkyväksi politiikkakysymykseksi osin laillisin ja joiltain osin laittomin keinoin. Nyt on poliittisten päättäjien vuoro vaikuttaa.

KIRJOITTAJAT

ANITA HELLMAN, SDP Helsingin puheenjohtaja ja SDP:n puoluevaltuuston jäsen.

LEEVI KARISALMI, historian maisteriopiskelija, Tampereen yliopisto. Karisalmi oli keväällä 2021 korkeakouluharjoittelijana Kalevi Sorsa -säätiössä.

VEERA KOPONEN, tohtorikoulutettava Helsingin yliopiston ja Suomen Akatemian rahoittamassa Eläimet hyvinvointiregimissä -tutkimushankkeessa. Koponen tutkii väitöskirjassaan Suomen eläinoikeuden yleisiä periaatteita, eläinten hyvinvoinnin ja ihmisoikeuksien kohtaantoalueita sekä hyvinvointiajattelua Suomen eläinsuojelu-oikeuden peruspilarina.

PAULI RAUTIAINEN, hyvinvointi- ja valtiosääntöoikeuden dosentti, joka työskenteli kevään 2021 Kalevi Sorsa -säätiön toiminnanjohtajana. Elokuun 2021 alusta hän on toiminut sosiaalioikeuden yliopistonlehtorina Itä-Suomen yliopistossa

SUOMEN ELÄINOIKEUSJURISTIT RY on eläinten perusoikeuksien tunnustamisen eteen työskentelevä vuonna 2018 perustettu kansalaisjärjestö. Se koostuu suomalaisista juristeista ja oikeustieteilijöistä, joita yhdistää syvä intohimo eläinten oikeudellisen aseman edistämiseen oikeudellisin keinoin.

Impulsseja-sarjan uusimpia julkaisuja

PELTOLA, Pekka: 'Työajan lyhentämisen pitkä perinne – ja tulevaisuus' Heinäkuu 2021 (18 s.)

PELTOLA, Pekka: 'Lyhyemmän työajan kokeilut suomessa 1996–1999. 6+6-Malli oli menestys' Kesäkuu 2021 (19 s.)

HOLMGREN, Markus: 'Kiinan 5g-politiikan vaikutukset suomeen ja Euroopan Unioniin' Maaliskuu 2021 (18 s.)

HIRVILAMMI, Tuuli: 'Hyvä kehä kestävän hyvinvoinnin vauhdittajana' Joulukuu 2020 (19 s.)

JOBELIUS, Matthias: 'Vihreä jälleenrakennus ja sosialidemokratia. Ilmasto-neutraalin Euroopan ohjelmalliset haasteet' Joulukuu 2020 (13 s.)

SANDELIN, Marianne: 'Mistä liberaalien ja konservatiivien vastakkainasettelu kumpuaa? Nykykonservatismi juuret' Marraskuu 2020 (27 s.)

HONKASALO, Julian: 'Väitteilytaidoilla vihapuhetta vastaan' Lokakuu 2020 (17 s.)

SINISALO, Samuli: 'Työajan lyhentämisen ekologiset vaikutukset' Kesäkuu 2020 (20 s.)

HIRVOLA, Matti: 'Digitalisaatio muuttaa maailmaa. Miten työväenliikkeen pitäisi vastata haasteeseen Pohjolassa?' Maaliskuu 2020 (19 s.)

MOISIO, Matleena & TYNKKYNNEN, Oras: 'Mitä jokaisen on hyvä tietää Pariisin Ilmastopimuksesta' Maaliskuu 2020 (23 s.)

KAUPPINEN, Antti: 'Mistä puhumme, kun puhumme eriarvoisuudesta?' Helmikuu 2020 (25 s.)

MOISIO, Matleena & TYNKKYNNEN, Oras: 'Mitä jokaisen on hyvä tietää EU:n ilmastopolitiikasta' Marraskuu 2019 (19 s.)

NÄÄTÄNEN, Ari-Matti: 'Globalisaatio. Hyvinvointivaltion tuhoaja, pelastaja vai sivustaseuraaja?' Syyskuu 2019 (19 s.)

PUHAKKA, Aatu: 'Sosiaalinen investointi. Käsite ja mahdollisuudet hyvinvointivaltion uudistamiselle' Toukokuu 2019 (21 s.)